

**ISLAMSKA ZAJEDNICA U BOSNI I HERCEGOVINI
UNIVERZITET U BIHAĆU
ISLAMSKI PEDAGOŠKI FAKULTET U BIHAĆU**

DIPLOMSKI RAD

TEMA: IZBOR HADISA MUHAMMEDA, S.A.V.S., O UMJERENOSTI

STUDENT:
Selmir Hodžić

Bihać, 2007. godine

**ISLAMSKA ZAJEDNICA U BOSNI I HERCEGOVINI
UNIVERZITET U BIHAĆU
ISLAMSKI PEDAGOŠKI FAKULTET U BIHAĆU**

DIPLOMSKI RAD

TEMA: IZBOR HADISA MUHAMMEDA, S.A.V.S., O UMJERENOSTI

MENTOR:
Prof. dr. Fuad Sedić

STUDENT:
Selmir Hodžić
Broj dosjea: V-47/04

Bihać, 2007. godine

SADRŽAJ

Strana

SAŽETAK

SAŽETAK NA ENGLESKOM JEZIKU

SAŽETAK NA ARAPSKOM JEZIKU

UVOD.....	1
1. UMJERENOST U IBADETU.....	3
1.1. Djela koja uvode u Džennet	3
1.2. Zabrana pretjerivanja u ibadetu.....	4
1.3. Neizvršavanje islamskih šarta.....	7
1.4. Umjerenost pri uzimanju abdesta.....	10
1.5. Svakodnevno klanjanje 12 rekata nafila (sunneta).....	11
1.6. Lagahnim hodom i bez žurbe ići na namaz.....	11
1.7. Umjerenost u oporuci.....	11
2. UMJERENOST U GOVORU I POUČAVANJU.....	13
2.1. Šutnja, čuvanje jezika i ostavljanje onog što nas se ne tiče.....	13
2.2. Rasprava i svađa.....	15
2.3. Bespotreban govor, pretjerivanje u govoru, šutnji, šali i hvaljenju.....	16
2.4. Ogovaranje, lažni govor i psovka.....	18
2.5. Umjerenost u poučavanju.....	21
3. UMJERENOST U OBIČNOM ŽIVOTU.....	23
3.1. Umjerenost u stjecanju i trošenju imetka.....	23
3.2. Umjerenost pri uzimanju hrane.....	25
3.3. Umjerenost u oblačenju.....	27
3.4. Još neki primjeri umjerenosti i zabrane pretjerivanja iz običnog života.....	29
3.4.1. Blagost u svemu.....	29
3.4.2. Održavanje i kidanje rodbinskih veza.....	29
3.4.4. Prekomjerno zagledanje.....	29
3.4.5. Plakanje i naricanje za umrlim.....	30

3.4.6. Prekomjerna gradnja iz oholosti.....	31
4. OLAKŠICE U VJERI I UMMETU MUHAMMEDA, S.A.V.S.....	32
4.1. OLAKŠICE U VJERI.....	32
4.1.1. Skraćivanje namaza.....	32
4.1.2. Spajanje namaza na putu.....	32
4.1.3. Ko ne može klanjati stojeći klanjat će sjedeći.....	33
4.1.4. Izostavljanje džemata.....	33
4.1.5. Pomieranje klanjanja džume namaza.....	34
4.1.6. Mesh po mestvama.....	34
4.1.7. Izostavljanje posta.....	35
4.1.8. Za koliko vremena proučiti Kur'an.....	36
4.2. OLAKŠICE UMMETU MUHAMMEDA, S.A.V.S.	36
ZAKLJUČAK.....	39
LITERATURA.....	41

SAŽETAK

Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini

Univerzitet u Bihaću

Islamski pedagoški fakultet u Bihaću

Tema: «Izbor hadisa Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o umjerenosti»

Autor: Selmir Hodžić

Mentor: Prof. dr. Fuad Sedić

Bihać, 2007. godina

Islam je vjera srednjeg puta ili umjerenosti, između dvije krajnosti – pretjerivanja i nemara. To najbolje možemo vidjeti kroz riječi i praksu Allahovog Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*. Umjerenost je zastupljena u svim sferama njegovog života: u *ibadetu*, u govoru i poučavanju, u običnom životu (umjerenost u stjecanju i trošenju imetka, uzimanju hrane, oblačenju...) i kroz olakšice u vjeri. Muhammed, *sallallahu alejhi ve sellem*, prakticira umjerenost, podstiče na nju i osuđuje svako pretjerivanje i nemar.

Primjera za umjerenost u životu Muhammeda, *sallallahu alejhi ve sellem*, je mnogo. Između ostalog, to je i *hadis* kojeg bilježi Buharija, a prenosi Enes ibn Malik: «Kod Vjerovjesnikovih, *sallallahu alejhi ve sellem*, supruga došla su trojica ljudi i pitali o *ibadetu* Vjerovjesnika, *sallallahu alejhi ve sellem*. Kada su obaviješteni, učinio im se (njegov *ibadet*) nedovoljnim pa su rekli: "Gdje smo mi u odnosu na Vjerovjesnika, *sallallahu alejhi ve sellem*, kome su oprošteni i prošli i budući grijesi?!" Tada je jedan od njih rekao: "Što se mene tiče, ja ću, zaista, stalno noću klanjati." Drugi je rekao: "Ja ću stalno postiti i neću prekidati." Treći je rekao: "Ja ću se od žena ustegnuti i neću se nikada ženiti." Potom je došao Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, i rekao: "Vi ste ti koji ste rekli tako i tako? Allaha mi, ja sam pokorniji Allahu i pobožniji od vas, ali ja i postim i jedem, i klanjam i spavam, i ženim se. Zato, onaj ko ne slijedi moj sunnet (način života) nije moj".»

SUMMARY

Islamic Community in Bosnia and Herzegovina

University in Bihac

Islamic Pedagogical Faculty in Bihac

Topic: «Moderation in The Hadiths of Allah's Prophet

s.a.w.s.» Author: Hodzic Selmir

Mentor: Dr. Fuad

Sedic Bihac, 2007

Islam is the religion of middle way or moderation, between two extremes - going too far and negligence. We can see it clearly in the words and practice of Allah's Prophet, s.a.w.s. Moderation can be seen in all aspects of his life: ibadat, speech and teaching, ordinary life (moderation in acquiring and spending property, eating, clothing...) and exemptions in the religion. Muhammed s.a.w.s. practices moderation, induces to it and condemns every kind of going too far and negligence.

There are many examples of moderation in the life of Muhammed s.a.w.s. Among others, there is a hadith that was noticed by Bukhari and transmitted by Enes ibn Malik: «There came three men to the wives of the Prophet s.a.w.s. and they asked about his ibadat. When they were informed about that, it (their ibadat) seemed insufficient to them and therefore they said: «Where are we in regard to the Prophet s.a.w.s. whose sins are forgiven, whether in past or future?!» Then one of them said: «As for me, I will continuously pray at night.» The second said: «I will continuously fast without breaking.» The third said: «I will avoid women and I will never get married.» Then there came Allah's Apostle s.a.w.s. and said: «You are those who said so and so? I swear by Allah, I am more obedient to Allah and pious than you, but I fast and eat, pray and sleep and get married. Therefore, those who don't follow my suunet (the way of life) are not mine.»

موجوز

الجمعية الإسلامية في البوسنة والمهرسك

جامعة بهاتش

الكلية الإسلامية للتربية في بهاتش

الموضوع: منتخب أحاديث النبي صلى الله عليه و سلم في الوسطية

الطالب: سلمير خوجيتش

المشرف: د. فؤاد سديتش

بهاتش، ٢٠٠٧

الإسلام دين و سط بين الغلو و الإفراط من ناحية و الجفاء أو التفريط من ناحية ثانية. تعتبر الوسطية من الخصائص العلية للإسلام و منهجها عيا في العبادت و الكلام و التعليم كما يجب أن تطبق في الإنفاق والأكل و اللباس. بعث النبي صلى الله عليه و سلم با الوسطية حث بها و أمر بتطبيقها و نهي عن الغلو والإطراء.

الأمثلة في الوسطية من حياة الرسول كثيرة. من بين هذه الأحاديث هناك حديث رواه البخاري عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال: جاء ثلاثة رهط إلي بيوت أزواج النبي صلى الله عليه و سلم، يسألون عن عبادة النبي صلى الله عليه و سلم، فلما اخبروا كأنهم تقولوها، فقالوا: و أين نحن من النبي صلى الله عليه و سلم؟ قد غفرا الله له ما تقدم من ذنبه و ما تأخر، فقال احدهم: أما أنا فأني أصلي الليل أبدا، و قال آخر: أنا أصوم الدهر و لا أفطر، و قال آخر: أنا أعتزل النساء فلا أتزوج أبدا، فجاء رسول الله صلى الله عليه و سلم فقال: [أنتم الذين قلتم كذا و كذا؟ أما و الله إني لأخشاكم الله و أتقاكم له، لكني أصوم و أفطر، و أصلي و أرقد، و أتزوج النساء، فمن رغب عن سنتي فليس مني].

U IME ALLAHA, MILOSTIVOG, SAMILOSNOG

UVOD

Neizmijerna hvala pripada Allahu, *džellešanuhu*, Gospodaru svjetova, Njemu zahvaljujemo i od Njega pomoć molimo. Zahvaljujemo Mu na obilju, blagodati kojim nas je obasuo, a posebno na blagodati Islama kojom nas je počastio. Neka je salavat i selam na Allahovog Poslanika Muhammeda, koji je vjerno dostavio emanet objave i koji je svojim životom i praksom ljudima pokazao pravi put. Neka je Allahov blagoslov i spas na njegovu časnu porodicu, plemenite ashabe i na sve one koji do Sudnjeg dana budu živjeli i postupali po Allahovoj Knjizi i sunnetu Njegovog Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*.

Vjerovjesnikov sunnet, koji obuhvata njegove riječi, djela ili prećutna odobravanja, je na osnovu *konsenzusa* islamskih učenjaka izvor iz kojeg crpimo praktična uputstva i njihovim sprovođenjem u djelo približavamo se Allahovu zadovoljstvu. Njegov sunnet je u ulozi komentatora « Zakonika ummeta », plemenite knjige Kur'ana, on pojašnjava njegova značenja, tumači ono što je sažeto, specificira općenito i ograničava generalno. Sunnet je drugi izvor Šerijata i dolazi odmah nakon Kur'ana.¹

Kolika je važnost sunneta, vidi se iz slijedećih kur'anskih ajeta i hadisa:

«Ono što vam Poslanik da, to uzmite, a ono što vam zabrani, ostavite»²

«I pokorite se Allahu i Poslaniku da bi vam milost bila ukazana.»³

«Ostavio sam vam dvije stvari i dok god ih se budete pridržavali, nećete zalutati: Allahovu knjigu – Kur'an i moj sunnet – praksu.»⁴

Kroz život i praksu posljednjeg Allahovog Poslanika, veoma *lucidno* i kristalno jasno možemo vidjeti umjerenost u svim sferama života. Muhammed, *sallallahu alejhi ve sellem*, nedvojbeno možemo konstatirati, prakticira umjerenost, podstiče na nju i energično osuđuje pretjeranost u svemu, pa čak i u ibadetu.⁵ Svako zastranjivanje, skretanje sa ispravnog,

¹ Imam Malik Ibn Enes, *Muvetta*: Predgovor, Verzija Muhammeda ibnul – Hasena eš-Šejbanija, učenika imama Ebu Hanife, prijevod i komentar Hamid Indžić, Izdavač: Elči Ibrahim-pašina medresa, Travnik 2004. godine, str. 10.

² *Kur'an s prevodom*, sura Hašr, ajet 7, preveo Besim Korkut, Izdavač: Starješinstvo Islamske zajednice Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Slovenije, četvrto izdanje, Sarajevo 1984. godine.,

³ Sura Alu Imran, ajet 132, str. 65.

⁴ Hadis bilježe Hakim i Bejheki. Pogledaj: Mehmed Arif, *Hiljadu i jedan hadis*, uvod, preveo hfz. Fuad ef. Subašić, Izdavač: Odbor IZ Bužim, Bužim 1990/1991. godine, str. 6.

⁵ Prof. Salih Indžić, *Umjerenost Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u svim sferama života*, Novi horizonti, godište 5., broj 53, 2004. godina, str. 41.

«srednjeg» puta, svaki *ekstremizam* u bilo kom pogledu je nepravda koju čovjek čini ili prema svojoj vjeri ili prema samom sebi ili prema nekome drugome...⁶

Hadisi koji govore o umjerenosti su mnogobrojni i različiti. U jednim Muhammed, *sallallahu alejhi ve sellem*, govori o samom dobrom djelu i podstiče na njegovo izvršenje. U drugim hadisima Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, govori o zabrani pretjerivanja u svemu, ali i o kazni ili zabrani za neizvršenje, nečinjenje neke obaveze ili djela. Također, Allah, *džellešanuhu*, kaže: «Taha, ne objavljujemo ti Kur'an da se mučiš.»⁷ «Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate.»⁸

Umjerenost posmatrana kroz hadise Muhammeda, *sallallahu alejhi ve sellem*, može se podijeliti na: umjerenost u ibadetima, umjerenost u govoru i poučavanju, umjerenost u običnom životu⁹ jedne strane i na olakšice u vjeri i olakšice ummeta Muhammeda, *sallallahu alejhi ve sellem*, s druge strane.

Svaki od ovih dijelova ima svoje podvrste koje ćemo navoditi prilikom same obrade tog dijela. Također, ćemo nastojati, ukoliko to bude moguće, da za svaki dio pored hadisa navedemo i kur'anski ajet o toj tematici, kao i kratki komentar na kraju pojedinih dijelova, te izvršiti poređenje između prakse Muhammeda, *sallallahu alejhi ve sellem*, i našeg stanja danas.

Umjerenost je vrlina sveobuhvatnija i od pravednosti. Ogleda se u svakom postupku muslimana tokom cijelog njegovog života. To je središnji put između dvije pokuđene krajnosti pretjerivanja, sa jedne, i nehaja, sa druge strane.¹⁰

Zbog svega navedenog i zbog važnosti i nužnosti ove tematike u našem društvu, te zbog sabiranja što većeg broja hadisa o umjerenosti, odabrao sam ovu temu za svoj diplomski rad.

⁶ Ibid

⁷ Sura Taha, ajet 1,2, str. 311.

⁸ Sura Bekare, ajet 185, str. 27.

⁹ Prof. Salih Indžić, *Umjerenost Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u svim sferama života*, str. 41 i 42.

¹⁰ Ebu Bekr Džabir l-Džezairi, Minhadžu-l-Muslim, *Put pravog muslimana*, prijevod Ebu Muhammed es-Serid, Izdavač: Organizacija aktivne islamske omladine, Zenica 2000. godine, str. 222.

1. UMJERENOST U IBADETU

Allah, *džellešanuhu*, kaže: «Allah nikoga ne opterećuje preko mogućnosti njegovih. U njegovu korist je dobro koje učini, a na njegovu štetu zlo koje uradi.»¹¹

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Zaista je vjera lagahna, bez tegoba, ko god u vjeri navaljuje s dodacima, vjera ga savlada. Zato se držite umjerenosti (sredine), a ako neko od vas ne bude u stanju neki posao obaviti u potpunosti, neka ga bar približno obavi. Budite radosni, i pomažite se jutrom, krajem dana i jednim dijelom noći.» U jednom drugom rivajetu ovog hadisa stoji: «Budite umjereni, budite umjereni, činite ibadet jutrom i večeri i krajem noći, postići ćete ciljeve.»¹²

Prenosi se od Džabira ibn Semure, r.a., da je rekao: «Klanjao sam sa Allahovim Poslanikom, *sallallahu alejhi ve sellem*, pa je i u namazu i u hutbi bio umjeren.»¹³

Ovdje nas Muhammed, *sallallahu alejhi ve sellem*, poziva na umjerenost u ibadetu - da se držimo srednjeg puta. To nam Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, pokazuje svojim ličnim primjerom.

1.1. Djela koja uvode u Džennet

Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je neki beduin rekao: «Allahov Poslaniče! Uputi me na djelo koje će me, ako ga se budem pridržavao, uvesti u Džennet.» Poslanik mu reče: «Robuj Allahu i ne pridružuj mu ništa i redovno obavljaj propisane namaze i udjeljuj obavezni zekat i posti ramazan.» Tada beduin reče: «Tako mi Onoga Koji te je poslao s Istinom, neću tome ništa dodavati, a ni oduzimati.» Kada je otišao, Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, reče: «Koga raduje da vidi stanovnika Dženneta, neka pogleda u ovog čovjeka.»¹⁴

Ibni Omer, r.a., kaže da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Islam se temelji na pet (principa): očitovanju (s vjerovanjem) da nema drugog boga osim Allaha i

¹¹ Sura Bekare, ajet 286, str. 48.

¹² Hadis bilježi Buhari. Pogledaj: Muhiddin En-Nevevi, *Izbor hadisa iz Rijadu-s-salihina*, Izbor prof.dr. Muhammed Mustafa El-E'zami, prevodioci: Fuad Sedić, Husein Omerspahić, Ibrahim Husić, Šukrija Ramić i Zuhdija Adilović, Izdavač Visoko saudijski komitet za pomoć BiH, Sarajevo 1996. godine, str. 41.

¹³ Hadis bilježi Muslim. Pogledaj: Hfz. Ebul-Feredž Zejnudin Abdurrahman ibn Ahmed es-Selami ibn Redžeb el-Hanbeli, *Buđenje ambicija*, preveo Husein Idris Adeni, Izdavač: Bookline d.o.o. El-Kelime, Sarajevo 2004. godine, str. 409.

¹⁴ Hadis bilježi Muslim. Pogledaj: navedeni izvor str. 327.

da je Muhammed Allahov Poslanik, obavljanju namaza, davanju zekata, obavljanju hadždža i postu ramazana.»¹⁵

Ebu Hurejre i Ebu Seid su rekli: «Jednog dana obratio nam se Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, i rekao: ”Tako mi Onoga u čijoj je ruci moj život”. Ponovivši to tri puta, a potom je počeo plakati, pa smo i mi svi počeli plakati, ne znajući zbog čega se zakleo. Potom je podigao glavu, a na licu mu se vidjela radost. To nam je bilo draže od crvenih deva. Rekao je: ”Svako ko bude klanjao pet namaza, postio ramazan, davao zekat i klonio se sedam velikih grijeha, otvorit će mu se sva džennetska vrata i reći će mu se da uđe (u Džennet) u miru”.»¹⁶

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao : «Islam je da obožavaš Allaha i da Mu ne činiš širk, da klanjaš namaz, daješ zekat, postiš ramazan, obaviš hadždž, naređuješ dobro i odvraćáš od zla i da nazivaš selam svojoj porodici. Pa ko ostavi nešto od toga, ostavio je dio Islama, a ko ostavi dio Islama, kao da je okrenuo leđa Islamu.»¹⁷

Na osnovu ovih hadisa saznajemo minimum djela koja moramo raditi da bi zaslužili Allahovu, *džellešanuhu*, milost i ušli u Džennet. Tu Muhammed, *sallallahu alejhi ve sellem*, spominje vjerovanje u Allaha, *džellešanuhu*, i izvršavanje islamskih šarta bez ikakvog dodavanja ili oduzimanja.

1.2. Zabrana pretjerivanja u ibadetu

Enes ibn Malik, r.a., kaže: «Kod Vjerovjesnikovih, *sallallahu alejhi ve sellem*, supruga došla su trojica ljudi i pitali o ibadetu Vjerovjesnika, *sallallahu alejhi ve sellem*. Kada su obaviješteni, učinio im se (njihov ibadet) nedovoljnim, pa su rekli: ”Gdje smo mi u odnosu na Vjerovjesnika, *sallallahu alejhi ve sellem*, kome su oprošteni i prošli i budući grijesi?!” Tada je jedan od njih rekao: ”Što se mene tiče, ja ću, zaista, stalno noću klanjati.” Drugi je rekao: ”Ja ću stalno postiti i neću prekidati.” Treći je rekao: ”Ja ću se od žena ustegnuti i neću se nikada ženiti.” Potom je došao Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, i rekao: ”Vi ste

¹⁵ Muhammed ibn Ismail el-Buhari, *Buharijina zbirka hadisa, sažetak*, Abdullatif ez-Zubejdi, prijevod Mehmedalija Hadžić, Izdavač: IC El-Kalem, Sarajevo 2004. godine, str. 17.

¹⁶ Hadis bilježi Nesai. Pogledaj: Hfz. Abdul-Azim ibn Abdul-Kavijj el-Munziri, *Et-tergibu vet-terthibu, Poticaji i upozorenja*, sažetak Ibn Hadžer el-Askalani, preveo dr. Sulejman Topoljak, Izdavač: Bookline d.o.o. El-Kelime, Sarajevo 2004. godine, str. 48.

ti koji ste rekli tako i tako? Allaha mi, ja sam pokorniji Allahu i pobožniji od vas, ali ja i postim i jedem, i klanjam i spavam, i ženim se. Zato, onaj ko ne slijedi moj sunnet (način život), nije moj».¹⁸

Enes ibn Malik, r.a., kaže: «Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je ušao (u džamiju) i zatekao uže razvučeno između dva stupa.» »Kakvo je to uže?», upitao je. »Ovo je uže za Zejnebu», odgovoriše ashabi. »Kada se umori, uhvati se (nasloni se) za njega.» »Ne! Odriješite ga! Svaki od vas neka klanja dok ima snage, a kad se umori, neka sjedne», reče Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*.»¹⁹

Ebu Seid, r.a., kaže da je čuo Vjerovjesnika, *sallallahu alejhi ve sellem*, kada je rekao: «Ne spajajte post! Kada neko od vas hoće da spoji post dana i noći, neka ga spoji do sehura.»²⁰

Ebu Hurejre, r.a., priča: «Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je zabranio da se često posti dan iza dana, pa mu je jedan od muslimana rekao: »Allahov Poslaniče, pa ti spajaš post!» »A ko je od vas kao ja? Moj me Stvoritelj hrani i napaja noću», reče on. I budući da oni nisu htjeli prestati sa spajanjem posta, i on je postio s njima neprekidno dva dana. Potom su ugledali mlađak i on im je rekao: »Da se mlađak još nije pojavio, ja bih vam povećao post (kao kaznu što se niste htjeli sustegnuti od spajanja posta).» A u drugoj predaji od njega stoji da je rekao: »Opterećujte se samo onoliko koliko možete podnijeti».²¹

Aiša, r.a., pripovijeda da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, jedne prilike ušao u njenu kuću i kod nje zatekao jednu ženu, te je upitao: «Ko je ova žena?» Ona mu je na to odgovorila: «Ovo je jedna žena koja je došla da mi priča o tome kako puno klanja dobrovoljni namaz.» On tada reče: «Neka svako od vas obavlja nafilu onoliko koliko je u stanju (da ustraje u njoj). Tako mi Allaha, Allahu neće dosaditi dok vama samima ne dosadi, a Allahu je najdraža ona pobožnost u kojoj čovjek ustraje.»²²

Ibn Mes'ud, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Propali i stradali su cjepidlake!» (oni koji bez razloga sebi i drugima otežavaju poslove i ibadete). Rekao je to tri puta.²³

¹⁷ Hadis bilježi Hakim. Pogledaj, navedeni izvor, strana 48, 49.

¹⁸ Ez-Zubejdi, *Buharijina zbirka hadisa, sažetak*, str. 844.

¹⁹ Navedeni izvor, str. 265.

²⁰ Navedeni izvor str. 409.

²¹ Ibid

²² Muttefekun alejhi. Pogledaj: Muhiddin En-Nevevi, *Izbor hadisa iz Rijadu-s-salihina*, str.40, 41.

²³ Hadis bilježi Muslim. Pogledaj: Muhiddin En-Nevevi, *Izbor hadisa iz Rijadu-s-salihina*, str. 41.

Aiša, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Ako se nekome od vas zadrijema za vrijeme (nafile) namaza, neka odspava dok ga drijem ne prođe. Jer, uistinu, taj nije siguran da neće umjesto traženja oprost sam sebe grditi. (Ne znajući šta govori zbog nesanice).»²⁴

Ebu Džuhajfe Vehb ibn Abdullah, r.a., pripovijeda da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, pobratio Selmana i Ebu Derdaa, r.a., pa je Selman posjetio Ebu Derdaa i vidio njegovu ženu neurednu (ružno odjevenu i nesređenu), te joj je rekao: «Što si takva?» Ona mu odgovori: «Tvoj brat Ebu Derda nema nikakve želje za dunjalukom!» Zatim dođe Ebu Derda, noseći mu hranu i reče: «Ti jedi, a ja postim.» On mu na to odgovori: «Ja neću jesti sve dok i ti ne budeš jeo sa mnom», pa su obojica jeli. Kada je došla noć, Ebu Derda je htio klanjati(nafilu), pa mu je Selman rekao: «Spavaj!», te je on legao spavati, zatim, nakon kraćeg vremena, ustao je, a Selman mu ponovo reče: «Spavaj!» Kada je došla zadnja trećina noći, Selman mu reče: «Sada ustani na namaz», pa su zajedno klanjali, a nakon toga mu Selman reče: «Ti, uistinu, imaš obaveze prema svome Gospodaru, prema samome sebi i prema svojoj ženi i djeci. Zato prema svakome od njih izvršavaj svoje obaveze, nikoga ne zapostavljajući.» Ebu Derda je sutradan otišao Allahovom Poslaniku, *sallallahu alejhi ve sellem*, i to mu ispričao, a Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, mu kaza: «Selman je istinu rekao.» (On je u pravu).²⁵

Ibn Abbas, r.a., pripovijeda: «Dok nam je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, držao hutbu ugledao je jednog čovjeka kako stoji, pa je upitao za njega, a prisutni mu odgovoriše: "To je Ebu Israil, zavjetovao se da će stajati na suncu i da neće nikako sjesti niti će se skloniti u hlad, niti će govoriti, a da će postiti!" Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, reče: "Naredite mu da govori, da se sklanja u hladovinu, da sjedi, a i da dopuni svoj post"!»²⁶

Ibn Abbas, r.a., kaže da je ajet "... Nemoj preglasno u namazu učiti..." bio objavljen u Mekki, dok je Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, tajno pozivao u Islam. Kada bi klanjao sa svojim ashabima, on bi učeći Kur'an znao povisiti glas, pa kad bi ga mnogobošci čuli, psovali bi i Kur'an i Onoga koji ga je objavio, kao i onoga koji ga je donio. Zato je Allah Uzvišeni rekao Svome Vjerovjesniku, *sallallahu alejhi ve sellem*,... Nemoj preglasno u

²⁴ Muttefekun alejhi. Pogledaj: navedeni izvor, str. 42.

²⁵ Hadis bilježi Buhari. Pogledaj: ibid

²⁶ Hadis bilježi Buhari. Pogledaj. navedeni izvor, str. 43.

namazu učiti..., pa da te mnogobošci čuju i Kur'an psuju, ali ... nemoj ni posve nečujan u njemu biti ..., pa da ga ashabi nikako ne čuju, ... već nekako između toga sredinu nađi.²⁷

Prenosi se od Ebu Mes'uda el-Ensarija, r.a., da je govorio: «Došao je neki čovjek Allahovom Poslaniku, *sallallahu alejhi ve sellem*, i potužio mu se riječima: "Ja ne prisustvujem sabah-namazu zbog imama koji odugovlači u namazu".» Ebu Mesud, r.a., dalje kaže: «Nikad ranije nisam vidio Allahova Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*, ljuećeg nego tada. Rekao je: "O ljudi, među vama, zaista, ima onih koji džemat razgone; onaj koji predvodi džemat neka ne odugovlači namaz, jer iza sebe ima starih i slabih osoba, te onih koji imaju neku potrebu"!»²⁸

Umjerenost je vrlina koja prati vjernika u svakom njegovom postupku, tokom cijelog života. Vjernik ne smije pretjerivati ni u ibadetu, odnosno mora nastojati izvršavati svoje obaveze prema svima, nikoga ne zapostavljati. U ibadetu ne treba pretjerivati, ali treba ustrajan biti.

1.3. Neizvršavanje islamskih šarta

Od Džabira, r.a., prenosi se slijedeće: «Slušao sam Allahova Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*, kad je govorio: "Između čovjeka i višeboštva i nevjerstva stoji napuštanje namaza".»²⁹

Burejda, r.a., veli: «Čuo sam Allahova Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*, da je rekao: "Ugovor koji razlikuje nas i nevjernike jeste namaz, pa ko ga ostavi, učinio je nevjerstvo".»³⁰

Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je rekao: «Ko namjerno ostavi propisan namaz, taj je prekinuo svoju vezu sa Allahom, *džellešanuhu*, i njegovim Poslanikom.»³¹

Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je rekao: «Ko bude čuvao svoj namaz, on će mu biti svjetlo, dokaz i spas na Sudnjem danu, a ko ga ne bude čuvao, neće mu biti svjetlo,

²⁷ Ez –Zubejdi, *Buharijina zbirka hadisa, sažetak*, str. 808.

²⁸ Ebu-l-Husejn Muslim ibn el-Hadždžadž, *Muslimova zbirka hadisa, sažetak*, hfz Abdul-Azim ibn Abdul-Kavijj el-Munziri, Prijevod Muhamed Mrahorović, Mustafa Prljača, Nurko Karaman, Jusuf Karaman i Aida Mujezin, Izdavač: IC El-Kalem, Sarajevo 2004. godine, str. 156.

²⁹ Navedeni izvor, str. 111.

³⁰ Hadis bilježe Ebu Davud, Nesai i Tirmizi. Pogledaj: Ibn Hadžer el-Askalani, *Poticaji i upozorenja*, str. 97.

³¹ Hadis bilježe Ahmed, Ibn Madždže, Bejheki i Taberani. Pogledaj: dr. Fuad Sedić, *Veliki grijesi*, Izdavač: Islamska pedagoška akademija u Bihaću, Bihać 2004. godine, str. 52.

niti dokaz, niti spas na Sudnjem danu, nego će na Sudnjem danu biti skupa sa Faraonom, Karuonom, Hamanom i Ubejj ibn Halefom.»³²

Ibni Abbas, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Tri su petlje i temelja vjere na kojima se zasniva Islam. Ko napusti jednu od tih stvari, postaje time kafir (nevjernik): svjedočenje da nema drugog boga osim Allaha, klanjanje propisanih dnevnih namaza i postenje mjeseca ramazana.»³³

Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Ko bez razloga i olakšice koju je Allah propisao (bolest, putovanje i sl.) ne bude postio makar jedan dan od mjeseca ramazana, neće ga moći nadoknaditi, pa makar i čitav život neprekidno postio.»³⁴

Bilježe Ibni Huzejme i Ibn Hibban u svojim *Sahihima* da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Dok sam ja spavao, došla su mi dvojica ljudi pa me uzela ispod pazuha i doveli me do jednog strmog i neprohodnog brda, pa su mi rekli: "Penji se!" Ja sam im rekao da se ne mogu tu popeti. Njih dvojica mi rekoše da će mi pomoći. Kad sam se popeo i stigao na vrh brda, čuo sam teške jauke, pa sam ih upitao: "Kakvi su ovo jauci?" Oni mi rekoše: "To je kuknjava stanovnika Džehennema." Pa su me dalje povelili i ugledao sam ljude obješene za tetive iznad peta (za noge), a iz usta im je tekla krv, pa sam upitao ko su ovi? Rekoše mi: „To su oni koji su iftarili (mrsili se) prije određenog vremena”»³⁵

Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, kaže: «Tako mi Onoga u Čijoj ruci je moja duša, ko god od ljudi umre, a iza sebe ostavi ovaca, ili deva, ili krava od kojih nije davao zekat, ta stoka će doći Sudnjeg dana ogromne veličine i težine, pa će tog svog vlasnika gaziti sa svojim kopitama i bosti ga svojim rogovima. Ta stoka će po redu nailaziti gazeći preko svog vlasnika, pa kada svi pređu, onda počinju ispočetka i to će trajati sve dok se ne završi polaganje računa među ljudima.»³⁶

Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, u drugom hadisu kaže: «Pokazana su mi trojica koji će prvi ući u Džennet i trojica koji će prvi ući u Džehennem. Prva trojica, koji će ući u Džennet su: šehid, rob koji lijepo izvršava svoje obaveze prema Allahu, *džellešanuhu*, i korektan je prema svome gospodaru i pošten i moralan siromah. A prva trojica, koji će ući u

³² Hadis bilježe Ahmed, Taberani i Ibn Hibban. Pogledaj: dr. Fuad Sedić, *Veliki grijesi*, str. 52.

³³ Hadis bilježi Ebu Je'ala. Pogledaj: navedeni izvor, str. 56.

³⁴ Hadis bilježi Buhari. Pogledaj: navedeni izvor, str. 56, 57.

³⁵ Navedeni izvor, str. 57, 58.

³⁶ Hadis bilježe Buhari, Muslim, Tirmizi i Ahmed. Pogledaj: navedeni izvor, str. 60.

Džehennem su: nepravedan vladar (pretpostavljeni), bogataš koji ne daje zekat od svoga imetka i ohol siromah.»³⁷

Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je rekao: «O skupino muhadžira, bit ćete iskušani sa pet stvari, a tražim od Allaha, *džellešanuhu*, da ih ne doživite:

- neće se nikada među ljudima pojaviti nemoral (zinaluk) koji će se javno činiti, a da se među njima ne prošire bolesti koje nisu bile poznate njihovim prethodnim generacijama,
- neće ljudi moći zakidati i varati pri vaganju i mjerenju, a da ih neće zadesiti glad, oskudica, kriza i nepravda njihovih vladara,
- neće ljudi prekinuti davati zekat na svoj imetak a da im neće biti uskraćena kiša s neba, a da nije stoke, ne bi nikako ni padala,
- neće ljudi prekršiti ugovora sa Allahom, *džellešanuhu*, i njegovim Poslanikom, *sallallahu alejhi ve sellem*, a da Allah neće dati da nad njima zavlada strani neprijatelj koji će im otetiti nešto od onoga što je bilo u njihovom posjedu,
- i kada god njihove vođe ne budu sudile po Allahovoj Knjizi i budu odabirali samo nešto od onoga što je Allah objavio, Allah će dati da među njima bude ubačen razdor i svađa.»³⁸

Alija, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «O ljudi, Allah vam je propisao hadždž kao obaveznu dužnost za onoga ko je u mogućnosti da to učini, pa ko to ne izvrši, neka umre u kakvom god stanju hoće; ako hoće kao židov, kao kršćanin ili kao poklonik vatre. Taj neće dobiti ništa od moga šefa'ata (zauzimanja), niti će se moći napiti sa moga Havda (vrela) na Sudnjem danu. Iz ovog se izuzima onaj ko bude imao uzur (opravdanje) za nedolazak, kao što su bolest ili nepravedan vladar.»³⁹

O neizvršavanju islamskih šarta Allah, *džellešanuhu*, između ostalog, kaže: «O vjernici, neka vas ne zabave vaši imeci i vaša djeca da ne spominjete Allaha! Koji to urade, na velikom su gubitku. Dijelite od onoga što smo vam dali, prije nego nekom od vas dođe smrt, pa (da) onda rekne: Allahu moj, da mi hoćeš samo malo odgoditi (smrt), produžiti mi život, pa da dijelim (tj. da dajem zekat) i da budem od dobrih (tj. da obavim hadždž.)»⁴⁰

³⁷ Hadis bilježe Ahmed, Ibn Huzejme, Ibn Hibban i Hakim. Pogledaj: dr. Fuad Sedić, *Veliki grijesi*, str. 61.

³⁸ Hadis bilježe Ibn Madže, Hakim, i Bejheki. Pogledaj: navedeni izvor, str. 63.

³⁹ Ez-Zevadžir 1/330. Pogledaj: navedeni izvor, str. 69.

⁴⁰ Sura El – Munafikun, ajet 9 i 10, str. 554.

U navedenim hadisima Muhammed, *sallallahu alejhi ve sellem*, nas upozorava na posljedice i kazne zbog neizvršavanja islamskih šarta. To predstavlja potpuni nemar i pretjerivanje u negativnom smijeru sa, kako smo vidjeli u hadisima, teškim i strašnim posljedicama. Neizvršavanje islamskih šarta se izjednačava sa nevjerovanjem. Danas je veoma malo onih koji pretjeruju u ibadetu, ali mnogo onih koji ne izvršavaju islamske šarte.

1.4. Umjerenost pri uzimanju abdesta

Allah, *džellešanuhu*, u Kur'anu je rekao: «O vjernici, kad hoćete da molitvu obavite, lica svoja i ruke svoje do iza lakata operite – a dio glava svojih potarite – i noge svoje do iza članaka...»⁴¹

Od Humrana, oslobođenog roba Osmana sina Affanova, r.a., pripovijeda se da je Osman, sin Affanov, r.a., zatražio vodu da abdesti. Oprao je šake do povrh članaka – triput, zatim je isprao usta, pa potom i nos – triput, poslije toga oprao je lice – triput, iza toga oprao je desnu pa potom lijevu ruku do povrh lakata – triput, zatim je potrao vlažnom rukom po glavi – jedanput i na kraju oprao je desnu pa lijevu nogu – triput. Potom je rekao: «Gledao sam Allahova Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*, kako se na ovaj način abdesti», i dodao: «Ko se abdesti na ovaj način, a zatim obavi dva rekata (nafile) u punoj predanosti Allahu, bit će mu oprošteni prethodni mali grijesi.»⁴²

Od Ebu Malika el-Eš'Arija, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Čistoća je polovina vjerovanja...»⁴³

Ebu Hurejre, r.a., veli da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Da se ne bojim da ću opteretiti svoj ummet, naredio bih im da uzmu abdest za svaki namaz i da pri svakom abdestu upotrijebe misvak.»⁴⁴

Abdullah ibn Burejda, r.a., prenosi od svog oca da je rekao: «Jednog je jutra Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, kada je ustao, pozvao Bilala i upitao ga: "Bilale, čime si me pretekao, pa si umalo ušao prije mene u Džennet? Jučer sam bio u Džennetu pa sam prepoznao zveckanje tvog hoda (obuće)". Bilal je odgovorio: "O Allahov Poslaniče, nikada

⁴¹ Sura El – Maida, ajet 6, str. 107.

⁴² El – Munziri, *Muslimova zbirka hadisa, sažetak*, str. 78.

⁴³ Navedeni izvor, str. 74.

⁴⁴ Hadis bilježi Ahmed. Pogledaj: Ibn Hadžer el-Askalani, *Poticaji i upozorenja*, sažetak, str. 39.

nisam proučio ezan a da nisam klanjao dva rekata, i kad god sam izgubio abdest, ponovo sam ga obnovio.” Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, reče: ”To je zbog toga”.»⁴⁵

U ovom dijelu sam kroz hadise Muhammeda, *sallallahu alejhi ve sellem*, naveo način i nagradu za uzimanje abdesta. Takoder, vidjeli smo, nastojanje da uvijek imamo abdest nije pretjerivanje, već pohvalno djelo za koje se, između ostalog, obećava Džennet.

1.5. Svakodnevno klanjanje dvanaest rekata nafile (sunneta)

Umm Habiba, r.a., Sufjanova kćerka veli: «Čula sam Allahova Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*, da je rekao: ”Svakom muslimanu koji klanja dvanaest rekata dobrovoljnog namaza pored farza, Allah će sagraditi kuću u Džennetu”.»⁴⁶

To su dva rekata sabahskog sunneta, šest rekata podnevske sunneta, dva akšamskog i dva jacijskog sunneta.

1.6. Lagahnim hodom i bez žurbe ići na namaz

Od Ebu Katade se prenosi: «Taman kad smo se spremali stupiti na namaz s Allahovim Poslanikom, *sallallahu alejhi ve sellem*, začu se nekakav metež i on nas u čudu zapita: ”Šta vam je?!” Rekoše mu: ”Požurismo radi namaza.” Poslanik im odgovori: ”Ne činite to! Ako ste krenuli radi namaza, prilazite smireno. Obavite dio na koji ste prispjeli, a nadoknadite dio na koji ste zakasnili”.»⁴⁷

1.7. Umjerenost u oporuci

Prenosi se da je Sa'd ibn Ebu Vekkas, r.a., rekao: « Božiji Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, me posjetio prilikom Oproštajnog hadždža, kad sam bio tako bolestan da sam predosjećao smrt, pa ga upitah:- Božiji Poslaniče, vidiš dokle su me bolovi doveli, a ja imam imanje i samo jednu kćer kao nasljednika, mogu li podijeliti dvije trećine svog imetka? «Ne», reče on, a ja nastavih:- A mogu li polovinu? «Ne, nego samo trećinu, i trećina je mnogo. Da ostaviš bogate nasljednike, bolje ti je nego da ih ostaviš siromašne pa da prosjače od ljudi. Ti nećeš ništa potrošiti želeći Allahovo zadovoljstvo a da za to nećeš biti nagrađen, pa čak i za zalogaj kojim hraniš svoju suprugu», reče on.⁴⁸

⁴⁵ Hadis bilježi Ibn Huzejma. Pogledaj: Ibn Hadžer el-Askalani, *Poticaji i upozorenja*, sažetak, str. 39, 40.

⁴⁶ Hadis bilježi Muslim. Pogledaj: navedeni izvor, str. 99.

⁴⁷ El-Munziri, *Muslimova zbirka hadisa*, sažetak, str. 127, 128.

⁴⁸ El Munziri, *Muslimova zbirka hadisa*, sažetak, str 421.

Od Ibn Abbasa, r.a., se prenosi da je rekao:- Trebalo bi da ljudi smanjuju oporuku sa trećine na četvrtinu jer je Božiji Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Trećina i to je mnogo.»⁴⁹

U ovim hadisima Muhammed, *sallallahu alejhi ve sellem*, jasno i nedvosmisleno definira umjerenost u oporuci.

⁴⁹ Navedeni izvor, str. 422.

2. UMJERENOST U GOVORU I POUČAVANJU

Allah, *džellešanuhu*, je rekao: «Na put Gospodara svoga mudro i lijepim savjetom pozivaj i s njima na najljepši način raspravljaj...»⁵⁰

«Zar ne vidiš kako Allah navodi primjer lijepa riječ kao lijepo drvo: korijen mu je čvrsto u zemlji, a grane prema nebu, ono plod svoj daje u svako doba koje Gospodar njegov odredi, a Allah ljudima navodi primjere da bi pouku primili. A ružna riječ je kao ružno drvo i iščupanom drvetu s površine zemlje nema opstanka.»⁵¹

«Reci robovima mojim da govore samo lijepe riječi...»⁵²

«O vjernici, klonite se mnogih sumnjičenja, neka sumnjičenja su zaista grijeh, i ne uhodite jedni druge i ne ogovarajte jedni druge! Zar bi nekom od vas bilo drago da jede meso umrloga brata svoga, a vama je to odvratno, zato se bojte Allaha, Allah zaista prima pokajanje i samilostan je.»⁵³

«Usuđuju se da laži izmišljaju samo oni koji u Allahove riječi ne vjeruju, i oni su pravi lažljivci.»⁵⁴

2.1. Šutnja, čuvanje jezika i ostavljanje onog što nas se ne tiče

Od Ebu Hurejre, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan neka govori dobro ili neka šuti; ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan neka bude pažljiv prema svom komšiji; ko vjeruje u Allah i Sudnji dan neka počasti svoga gosta.»⁵⁵

Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je rekao: «Onaj ko šuti i spasio se.»⁵⁶

Ukbe ibn Amir priča: «Pitao sam: ”Allahov Poslaniče, šta je spas?” On mi reče: ”Sustegni svoj jezik, neka ti je kuća u kojoj živiš dovoljna i plači zbog svojih grijeha.”»⁵⁷

⁵⁰ Sura En-Nahl, ajet 125.str. 280,

⁵¹ Sura Ibrahim, ajet 24-26, str. 257, 258.

⁵² Sura El-Isra, ajet 53., str. 286.

⁵³ Sura El-Hudžurat, ajet 12, str. 516.

⁵⁴ Sura En-Nahl, ajet 105.,str.278.

⁵⁵ Hadis bilježe Buhari i Muslim. Pogledaj: Ibn Redžeb El-Hanbeli, *Buđenje ambicija*, str. 211.

⁵⁶ Hadis bilježe Tirmizi i Taberani. Pogledaj: Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Ihja ulumid – din, Preporod islamskih nauka*, knjiga 5, prijevod Sabahudin Skejić, Kemal Bajramović i Edin Dedić, Izdavač Libris d.o.o. Sarajevo, Sarajevo 2005. godine, str. 275.

⁵⁷ Hadis bilježi Tirmizi. Pogledaj: ibid

Abdullah Sekafi priča: «Pitao sam: "Allahov Poslaniče, reci mi nešto čega ću se pridržavati?" On mi reče: "Reci Allah je moj Gospodar, i ustraj na tome." "Allahov Poslaniče, šta je najgore čega se bojiš za mene?" On se uze za jezik i reče: "Ovoga".»⁵⁸

Rekao je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*: «Samoća je bolja od lošeg društva, a dobar drug je bolji od samoće. Dogovor o dobru korisniji je od šutnje, a šutnja je, opet, bolja od dogovaranja u zlu. Ko želi da živi u miru, neka ustraje u šutnji.»⁵⁹

Sehl ibn Sa'd priča da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Onome ko mi garantira (da će sačuvati) ono što je između njegovih vilica i ono što je između njegovih nogu, ja mu garantiram Džennet.»⁶⁰

Ebu Hurejre, r.a., kaže da je Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Zaista čovjek može izgovoriti riječ kojom je Allah zadovoljan, ne pridajući joj značaj, pa da ga Allah njome uzdigne nekoliko stupnjeva. I, zaista, čovjek može izgovoriti riječ koja izaziva ljutnju Allaha, ne pridajući joj značaj, pa da se s njom strovali u Džehennem.»⁶¹

Od Ebu Hurejre, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Od lijepog (savršenog) Islama nekog čovjeka jeste da ostavi ono što ga se ne tiče.»⁶²

Ebu Zerr, r.a., priča da mu je rekao Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*: «Hoćeš li da ti kažem lahak posao za tijelo, ali vrlo težak na Mizanu?» Rekao sam: «Naravno, Allahov Poslaniče!» On reče: «To je šutnja, lijep ahlak i ostavljanje onoga što te se ne tiče.»⁶³

Kroz ove hadise smo saznali ljepotu i vrijednost šutnje, čuvanja jezika i ostavljanja onog što nas se ne tiče. Ovo su tri pohvalne i vrlo bliske osobine, kojih je danas, na žalost, sve manje.

⁵⁸ Hadis bilježi Nesai. Pogledaj: Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Ihja ulumid – din, Preporod islamskih nauka*, knjiga 5, str. 276.

⁵⁹ Hadis bilježe Hakim i Bejheki. Pogledaj: Ahmed Mehmedović, *Tako je govorio Muhammed Resulullah*, Izdavač DP «Grafičar» – izdavačka djelatnost, Tuzla 1991. godine, str.161.

⁶⁰ Ez-Zubejdi, *Buharijina zbirka hadisa, sažetak*, str. 946.

⁶¹ Ibid

⁶² Hadis bilježe Tirmizi i Ibn Madže. Pogledaj: Ibn Redžeb el-Hanbeli, *Buđenje ambicija*, str. 173.

⁶³ Hadis bilježi Ibn Ebu Dun'ja. Pogledaj: Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Preporod islamskih nauka*, knjiga 5, str. 285.

2.2. Rasprava i svađa

Aiša, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Najmrži čovjek Allahu jeste onaj koji pretjeruje u raspravi.»⁶⁴

Muhammed, *sallallahu alejhi ve sellem*, je rekao: «Nijedan narod nije zalutao, nakon što mu je Allah dao uputu, a da nisu imali rasprave.» «Neće čovjek upotpuniti svoj iman sve dok ne ostavi raspravu, makar i bio u pravu.»⁶⁵

Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je rekao: «Allahu je najmrži čovjek koji, svađajući se, prelazi svaku granicu.»⁶⁶

Jedne prilike je sjedio Muhammed, *sallallahu alejhi ve sellem*, u društvu ashaba gdje je bio i Ebu Bekr, kojeg je neki čovjek počeo vrijeđati i uznemiravati. Ebu Bekr je i prvi i drugi put šutio. Pošto ga je ovaj čovjek i treći put uvrijedio, on je počeo reagovati, a Muhammed, *sallallahu alejhi ve sellem*, je odmah ustao da ide. Tada je Ebu Bekr rekao: «Allahov Poslaniče, da li se na mene ljutiš?» Na što mu je on odgovorio: «Dok je ovaj čovjek tebe vrijeđao a ti šutio, njega je melek, koji je sišao s nebesa, ugonio u laž. Čim si ti počeo reagovati melek je otišao, a šejtan je zauzeo njegovo mjesto. Ja bježim iz ovog društva, jer ne želim sjediti sa šejtanom.»⁶⁷

Ebu Ejjub el-Ensari, r.a., kaže da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Nije dozvoljeno čovjeku da raskine veze sa svojim bratom duže od tri noći, tako da, kad se sretnu njih dvojica da jedan od drugog okrene glavu. Od njih dvojice je bolji onaj koji prvi pozdravi.»⁶⁸

Rasprava je djelo koje treba izbjegavati čak i onda kada smo u pravu. Svađa proizilazi iz rasprava, što vrlo često rezultira potpunim prekidanjem odnosa, a to je po hadisu zabranjeno duže od tri dana. I jedna i druga su negativne osobine, koje izazivaju mržnju Allaha, *džellešanuhu*. Danas su mnogo prisutne.

2.3. Bespotreban govor, pretjerivanje u govoru, šutnji, šali i hvaljenju

⁶⁴ Muttefekun alejhi. Pogledaj: Ibn Hadžer el-Askalani, *Poticaji i upozorenja*, str. 33.

⁶⁵ Hadis bilježe Tirmizi i Ibn Ebu Dun'ja. Pogledaj: Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Preporod islamskih nauka*, knjiga 5, str. 293.

⁶⁶ Hadis bilježe Buhari i Muslim. Pogledaj: Ahmed Mehmedović, *Tako je govorio Muhammed Resulullah*, str. 422.

⁶⁷ Hadis bilježi Buhari. Pogledaj: navedeni izvor, str. 422, 423.

⁶⁸ Ez-Zubejdi, *Buharijina zbirka hadisa, sažetak*, str. 919.

Muhammed, *sallallahu alejhi ve sellem*, je rekao «Allah mrzi tri stvari kod vas: beskoristan govor, rasipanje imovine i često traženje ili prosijačenje.»⁶⁹

Džabir, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Najmrži su mi i najdalji od mog mjesta (u Džennetu) oni koji puno pričaju, koji su opširni u svom govoru i koji kitnjasto govore.»⁷⁰

Fatima, r.a., Poslanikova, *sallallahu alejhi ve sellem*, kćerka, prenosi hadis u kojem Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, ističe: «Najgore u mom ummetu su one osobe koje uživaju u raskoši, hrane se probranim jelima, oblače luksuznu odjeću i pretjeruju u govoru.»

71

Od Ebu Hurejre, Abdurrahmana ibn Sahra, r.a., prenosi se da je rekao: «Čuo sam Allahovog Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*, da je rekao: "Što sam vam zabranio, klonite ga se, a što sam vam naredio, uradite od toga koliko možete. One koji su bili prije vas upropastila su mnoga pitanja i dileme oko zapitkivanja poslanika".»⁷²

Kais ibn Ebi Hazim, pripovijeda: «Kada je Ebu Bekr, r.a., posjetio jednu ženu, po imenu Zejneba iz plemena Ahmes, primijetio je da ne govori. On upita prisutne: "Šta joj je? Zašto ne govori?" "Zavjetovala se da će obaviti hadždž šuteći", rekoše mu. "Govori!", naredi joj. "To nije dozvoljeno, jer je naslijeđe iz džahilijeta!" I žena progovori.»⁷³

Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da su rekli: «Allahov Poslaniče, ti se šališ s nama?» Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, reče: «Ja se šalim s vama, ali govorim samo istinu.»⁷⁴

Neka je žena došla Poslaniku, *sallallahu alejhi ve sellem*, i rekla: «Allahov Poslaniče, dozvoli mi da jašem na dromedaru, muškoj devi.» On je rekao: «Dozvolit ćemo da jašeš na dromedarovom sinu.» Ona reče: «Šta da radim s njim, ne može me ni ponijeti.» Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, reče: «Nema nijednog dromedara a da nije sin dromedara», šalio se s njom.⁷⁵

⁶⁹ Hadis bilježi Buhari. Pogledaj: Ahmed Mehmedović, *Tako je govorio Muhammed Resulullah*, str.162.

⁷⁰ Hadis bilježe Tirmizi i Ahmed. Pogledaj: prof. dr. Šefik Kurdić, *Jezik – mač sa dvije oštrice*, Novi horizonti, godište 7, broj 78, godina 2006., str. 43.

⁷¹ Hadis bilježi Bejheki. Pogledaj: ibid

⁷² Hadis bilježe Buhari i Muslim. Pogledaj: Ibn Redžep el-Hanbeli, *Buđenje ambicija*, str. 137.

⁷³ Hadis bilježi Buhari. Pogledaj: Muhiddin En-Nevevi, *Izbor hadisa iz Rijadu-s-salihina*, str. 255.

⁷⁴ Hadis bilježi Tirmizi. Pogledaj: Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Preporod islamskih nauka*, knjiga 5, str.321.

⁷⁵ Hadis bilježe Ebu Davud i Tirmizi. Pogledaj: Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Preporod islamskih nauka*, knjiga 5, str. 322.

Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je rekao: «Kada biste vi znali ono što ja znam, puno biste plakali, a malo se smijali.»⁷⁶

Ebu Bekr, r.a., kaže da je jedan čovjek pretjerano hvalio drugog čovjeka, koji je bio spomenut u prisustvu Vjerovjesnika, *sallallahu alejhi ve sellem*, pa je Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Teško tebi! Posjekao si vrat svome drugu.» Ovo je ponovio nekoliko puta i rekao: «Ako je neophodno da neko nekoga pohvali, onda neka kaže: "Ja mislim tako i tako", i to samo ukoliko stvarno tako misli, a Allah sviđa račune (zna kakav je on stvarno), jer niko nikoga ne može prije Allaha čestitim proglasiti.»⁷⁷

Ubejj ibn K'ab, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Musa, a.s., jednom je prilikom držao govor Israilovim sinovima, pa je upitan: "Koji je čovjek najznaniji?" Rekao je: "Ja sam najznaniji!" Allah ga je zbog toga ukorio što to nije pripisao Njemu.»⁷⁸

Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je rekao: «Ja sam prvak svih ljudi i ne hvališem se time.»⁷⁹

Bespotreban govor smatra se pokuđenim. Zbog toga treba izgovarati samo ono što je neophodno, a izbjegavati sve nepotrebne dodatke. Pod pretjerivanjem u govoru podrazumijeva se predugo pričanje, ukrašavanje govora i oholo uzdizanje svojom rječitošću. Govor radi govora, šutnja radi šutnje, iz oholosti, su krajnosti koje su neprimjerene i pokuđene. Umjerena šala je dozvoljena. U šali se uvijek mora govoriti istina. Vjernik treba sagledati stanje u kome se nalazi, pa onda odlučiti, ima li više razloga za šalu ili plač. Da bi nekoga pohvalili moramo ga dobro poznavati, govoriti samo ono što je istina, bez uveličavanja koje može biti veoma opasno, za onog koji hvali i za hvaljenoga.

2.4. Ogovaranje, lažni govor i psotka

Ebu Hurejre, r.a., pripovijeda da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, upitao: «Znate li šta je gibet (ogovaranje)?» Ashabi odgovoriše: «Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju.» Poslanik tada reče: «Gibet je da pominješ svoga brata po onome što on ne voli i nije mu drago.» Neko reče: «A šta ako je to, što ja o svome bratu kažem, uistinu

⁷⁶ Muttefekun alejhi. Pogledaj: navedeni izvor, str. 318.

⁷⁷ Ez-Zubejdi, *Buharijina zbirka hadisa, sažetak*, str. 917, 918.

⁷⁸ Muttefekun alejhi. Pogledaj: Ibn Hadžer el-Askalani, *Poticaji i upozorenja*, str. 33.

⁷⁹ Hadis bilježe Tirmizi i Ibn Madže. Pogledaj: Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Preporod islamskih nauka*, knjiga 5, str. 391.

tačno?» Poslanik reče: «Ako je tačno to što si o njemu rekao, ti si ga ogibetio, a ako nije tačno, ti si ga onda potvorio.»⁸⁰

Od Džabira i Ebu Seida, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Dobro se čuvajte ogovaranja. Ono je gore od bluda. Čovjek počini zinaluk i pokaje se, pa mu Allah primi njegovo pokajanje. Onome koji je ogovarao, Allah neće oprostiti sve dok mu ogovarani ne oprostite.»⁸¹

Prenosi se od Aiše, r.a., koja kaže: «Pred Poslanikom sam rekla: ”Pa zar ti se sviđa Safijja, a ona je onako niska?” Poslanik mi na to reče: ”Rekla si tako tešku riječ (učinila si gibet) koja, kada bi se stavila u morsku vodu, zamutila bi je”»⁸²

Huzejfe, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Neće ući u Džennet onaj ko prenosi tuđe riječi.»⁸³

Džabir, r.a., priča: «Bili smo s Allahovim Poslanikom, *sallallahu alejhi ve sellem*, u neobaveznoj šetnji. Došli smo do dva kabura čiji su stanovnici bili kažnjavani. Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je rekao: ”Njih dvojicu kažnjavaju zbog nevelikog prijestupa: jedan je ogovarao ljude, a drugi nije vodio računa o svojoj mokraći.” Naredio je da mu se donesu dva svježja palmına lista, pa ih je izlomio i naredio da se usade u njihove mezare. Rekao je: ”Sve dok ovi listovi budu svježiji”, ili je rekao ”... dok se ne osuše, patnja će ove dvojice biti smanjena”»⁸⁴

Ibn Abbas, r.a., pripovijeda da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, kada je bio na Miradžu, vidio u Džehennemu ljude kako jedu lešinu, pa je upitao Džibrila ko su oni, a on mu reče: «To su oni koji jedu ljudska tijela (ogovaraju ih).»⁸⁵

Osman, r.a., pripovijeda da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Gibet (ogovaranje ljudi) i nemimet (prenošenje tuđih riječi) krešu (smanjuju) iman kao što ovce brste travke.»

Abdullah ibn Amr ibn As, .r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Pri kome budu četiri svojstva, bit će čisti licemjer, a pri kome bude jedno od

⁸⁰ Hadis bilježi Muslim. Pogledaj: dr Fuad Sedić, *Veliki grijesi*, str. 206, 207.

⁸¹ Hadis bilježe Ibn Ebu Dun'ja i Ibn Hibban. Pogledaj: Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Preporod islamskih nauka*, knjiga 5, str. 346.

⁸² Hadis bilježe Ebu Davud i Tirmizi. Pogledaj: dr Fuad Sedić, *Veliki grijesi*, str. 207, 208.

⁸³ Muttefekun alejhi. Pogledaj: Muhiddin En-Nevevi, *Izbor hadisa iz Rijadu-s-salihina*, str. 226.

⁸⁴ Hadis bilježe Ibn Ebu Dun'ja i Ebu Abbas Deguli, Pogledaj: Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Preporod islamskih nauka*, knjiga 5, str. 348, 349.

⁸⁵ Ovaj hadis bilježi Ahmed a naredni Asbehani. Pogledaj: dr. Fuad Sedić, *Veliki grijesi*, str. 209.

tih svojstava, prije će mu biti svojstvo licemjerja, sve dok ga ne ostavi: iznevjeri kada mu se nešto povjeri, laže kada govori, prevari kada obeća i prelazi granicu kada se prepire.»⁸⁶

Ebu Bekrete, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Hoćete li da vam kažem koji je grijeh najveći?» «Hoćemo», odgovorismo. A on reče: «Pripisivanje druga Allahu i neposlušnost roditeljima.» Allahov Poslanik je bio naslonjen, potom se uspravi, pa reče: « i lažno svjedočenje!» Zatim je ponavljao zadnje riječi toliko da smo pomislili da hoće ušutjeti.

Ebu Umamete, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Vjerniku može svašta biti svojstveno osim laži i prevare.»⁸⁷

Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je rekao: «Najveća potvora na Allaha je da čovjek kaže da je nešto usnio a on to uistinu nije usnio.»⁸⁸

Esma bint Jezid, r.a., je jednom prilikom upitala Allahovog Poslanika: «Poslaniče, ako neka od nas za nešto kaže da to ne voli, a ustvari, ona to voli, je li se i to računa kao laž?» Poslanik joj odgovori: «Svaka laž se piše kao laž, pa makar ona bila i mala.»

Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, u hadisu koji dostiže stepen mutevatir hadisa (najsigurnijeg načina prenošenja) kaže: «Ko na mene namjerno slaže neka sebi pripremi mjesto u Džehennem.»⁸⁹

Muhammed, *sallallahu alejhi ve sellem*, je rekao: «Trojici se Allah neće obratiti na Kijametskom danu, niti će ih pogledati: onome koji prigovara kada nešto da i pokloni, onome koji prodaje svoju robu uz lažnu zakletvu i onome koji pušta da mu se odjeća vuče po zemlji.»⁹⁰

Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je rekao: «Vidio sam kao da mi neki čovjek ide i kaže mi: "Ustani!" Ja sam ustao i krenuo s njim. Došao sam do dvojice ljudi od kojih je jedan

⁸⁶ Ovaj i naredni hadis, Muttefekun alejhi. Pogledaj: Muhiddin-En-Nevevi, *Izbor hadisa iz Rijadu-s-salihina*, str. 227, 228.

⁸⁷ Hadis bilježi Ahmed. Pogledaj: dr. Fuad Sedić, *Veliki grijesi*, str. 166.

⁸⁸ Ovaj hadis bilježi Buhari a naredni Ahmed. Pogledaj: navedeni izvor, *Veliki grijesi*, str. 167.

⁸⁹ Muttefekun alejhi. Pogledaj: navedeni izvor, str. 106., str.

⁹⁰ Ovaj hadis bilježi Muslim a naredni Buhari. Pogledaj: Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Preporod islamskih nauka*, knjiga 5, str. 332, 333.

stajao a jedan sjedio. Onaj što je stajao držao je gvozdeni žarač kojim je ubadao usta onog što sjedi i vukao ih tako da ih izvuče na pleća. Onda bi povukao na drugu stranu, sve dok ih ne bi istegao, pa bi se onaj drugi vratio kao što je i bio. Onda sam pitao onoga koji me podigao, šta to znači? On mi reče: "Ovo je lažljivac koji se na ovakav način kažnjava u svom mezaru do Kijametskog dana".»

Ibn Mes'ud veli da je Muhammed *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Nije pravi vjernik onaj koji napada i vrijeđa, koji proklinje, koji je bezobrazan, niti onaj koji je bestidan.»⁹¹

Neki je beduin rekao Allahovom Poslaniku, *sallallahu alejhi ve sellem*: «Oporuči mi nešto.» Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, reče mu: «Oporučujem ti bogobožnost. Ako te neki čovjek uvrijedi nečim što zna da je pri tebi, ti njega nemoj vrijeđati nečim što on ima. Grijeh je njemu, a nagrada tebi i nemoj ništa psovati.» Beduin priča: «Poslije toga nisam više ništa opsovao.»⁹²

Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je rekao: «Psovati vjernika grijeh je a ubiti ga nevjerstvo. »Još je rekao: «Proklet je onaj koji psuje svoje roditelje.»⁹³

Na drugom mjestu Muhammed, *sallallahu alejhi ve sellem*, objašnjava, ako nekom opusujemo roditelje, on nam uzvrat, na taj način psujemo svoje roditelje.

Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je rekao: «Ko opsuje moje ashabe, na njega je Allahovo prokletstvo, prokletstvo meleka i svih ljudi.»⁹⁴

Ogovaranje je jedna od najgorih negativnih osobina koju čovjek može imati. U citiranim hadisima Muhammed, *sallallahu alejhi ve sellem*, definira ogovaranje, poredi sa drugim velikim grijesima i ukazuje na posljedice ogovaranja. Lažni govor spada u najveće grijehe. To je osobina licemjera, koja ne može biti svojstvena vjerniku, za posledicu ima nered, smutnju i tešku kaznu poslije smrti. Psovanje je još jedna negativna osobina koje se vjernik mora kloniti.

⁹¹ Hadis bilježe Buhari i Ahmed. Pogledaj: Mehmed Arif, *Hiljadu i jedan hadis*, str. 182.

⁹² Hadis bilježe Ahmed i Taberani. Pogledaj: Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Preporod islamskih nauka*, knjiga 5, str. 308.

⁹³ Muttefekun alejhi. Pogledaj: Ibid

⁹⁴ Hadis bilježi Muslim. Pogledaj: dr Fuad Sedić, *Veliki grijesi*, str. 273.

Sve navedene, negativne osobine govora su mnogo prisutne u životu muslimana. Sve one su, na neki način, vidovi pretjerivanja u govoru, veoma daleko od umjerenosti. Zbog toga sam ih uvrstio u ovaj rad.

2.5. Umjerenost u poučavanju

Prenosi se da je Šekik ebu Vail rekao: «Abdullah nam je svakog četvrtka držao ders, pa mu je jedan čovjek rekao: "O oče Abdurrahmanov, nama je tvoj govor vrlo prijatan i mi ga puno volimo. Zbilja bismo voljeli kad bi ti nama držao govor svakog dana!" "Od toga me sprečava samo to", odgovorio je on, "što ne bih volio prijeći vam u dosadu." "Naime, Božiji Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je nama držao ders samo u određenim danima, ne želeći u nama izazvati odbojnost!"»⁹⁵

Enes, r.a., kaže da bi Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, kada bi što govorio, tri puta to ponavljao kako bi ga ljudi mogli pravilno razumjeti, i kada bi kucao (na vrata) tražeći dozvolu za ulazak, kucao bi tri puta.⁹⁶

Ibn Mes'ud, r.a., kaže: «Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, nas je savjetovao i podučavao birajući odgovarajuće vrijeme kako nam time ne bi prešao u dosadu.»⁹⁷

Enes, r.a., kaže da je Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Olakšavajte, a ne otežavajte! Obveseljavajte, a ne rastjerujte!»

Ibn Abbas, r.a., priča da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, računajući da do žena nije doprlo ono što je govorio, izašao sa Bilalom i držao im predavanje, naređujući tom prilikom da dijele milostinju. Kad su to čule, žene su počele bacati minđuše i prstenje, koje je Bilal skupljao u skut svoje haljine.⁹⁸

Ebu Seid el – Hudri, r.a., kaže da su žene rekly Vjerovjesniku, *sallallahu alejhi ve sellem*: «Ti si većinom sa muškarcima, možeš li odrediti jedan dan posebno za nas?» On im

⁹⁵ El Munziri, *Muslimova zbirka hadisa, sažetak*, str. 708.

⁹⁶ Ez – Zubejdi, *Buharijina zbirka hadisa, sažetak*, str. 53.

⁹⁷ Ovaj i naredni hadis, navedeni izvor, str. 44.

⁹⁸ Ovaj i naredni hadis, Ez – Zubejdi, *Buharijina zbirka hadisa, sažetak* str. 54, 55.

je potom zakazao dan u kome će se susretati sa njima. Tada ih je poučavao i objašnjavao im zapovijedi...

Ebu Musa, r.a., priča da je Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Uputa i znanje s kojim me je Bog poslao su kao obilna kiša koja padne na zemlju. Plodna zemlja primi vodu i iz nje nikne trava i mnogo drugog zelenila, a neplodna zadrži u sebi vodu i Bog daje da se njome ljudi koriste: piju, napajaju stoku i zalijevaju zemlju, a padne i na druge predjele koji niti zadržavaju u sebi vodu niti iz njih nešto raste. Takav je slučaj sa onim ko je spoznao Allahovu vjeru i kome je koristilo ono s čim me je Allah poslao, ko je naučio i druge poučavao, kao i sa onim koji za spoznaju nije ni glave podigao niti prihvatio Allahovu uputu s kojom sam poslan.»⁹⁹

Muavija ibn el-Hakim es-Sulemi, r.a., prenosi: «Dok sam klanjao sa Allahovim Poslanikom, *sallallahu alejhi ve sellem*, neko je kihnuo, pa sam rekao: "Neka ti se Allah smiluje". Svijet mi je uputio oštre poglede, pa sam rekao: "Propao sam, zbog čega gledate u mene?" A oni su počeli udarati rukama po svojim stegnima. Kad sam vidio da me oni ušutkuju, ušutio sam. Kada je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, klanjao - i oca i majku bih za njega žrtvovao - nisam vidio učitelja sposobnijeg i boljeg u podučavanju. Tako mi Allaha, on me nije napustio, niti me je udario, niti uvrijedio, nego je rekao: "Zaista u ovom namazu nije dozvoljeno ništa od ljudskog govora. On (namaz) je tesbih, tekbir i učenje Kur'ana"...»¹⁰⁰

Kroz navedene hadise smo vidjeli da je Muhammed, *sallallahu alejhi ve sellem*, birao vrijeme kada će se ljudima obraćati, koliko vremena će im se obraćati, vodeći računa da im ne dosadi. Muhammed, *sallallahu alejhi ve sellem*, je bio taktičan, nastojao je da oni kojima se obraća čuju, shvate i razumiju ono što im govori.

⁹⁹ Navedeni izvor, str. 46, 47.

¹⁰⁰ Hadis bilježi Muslim. Pogledaj: Muhiddin – En-Nevevi, *Izbor hadisa iz Rijadu-s-salihina*, str. 119, 120.

3. UMJERENOST U OBIČNOM ŽIVOTU

3.1. Umjerenost u stjecanju i trošenju imetka

Allah, *džellešanuhu* je rekao: «One koji troše imetke svoje na Allahovom putu, a onda ono što potroše ne poprate prigovaranjem i uvredama, čeka nagrada u Gospodara njihova - ničega se oni neće bojati i ni za čim oni neće tugovati.»¹⁰¹

«A oni koji budu sačuvani gramzljivosti (pohlepe), bit će ti koji će uspjeti.»¹⁰²

«Ne drži ruku svoju stisnutu a ni posve otvorenu – da ne bi prijekor zaslužio i bez ičega ostao.»¹⁰³

«I oni koji kad udjeljuju, ne rasipaju i ne škrtare, već se u tome drže sredine.»¹⁰⁴

Ebu Humejd es-Saidijj, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Budite umjereni u traženju nafake, jer svakom je olakšan put do onoga što mu je određeno.»¹⁰⁵

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «O ljudi, bogatstvo nije u mnoštvu imetka, nego je bogatstvo u bogatstvu duše. Allah će dati svom robu ono što mu je propisao od nafake, zato budite oprezni u njenom traženju. Uzmite ono što je halal, a ostavite ono što je haram.»

Ebu Hurejre, r.a., kaže: «Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je rekao: "Nikoga od vas neće spasiti od vatre njegovo djelo." "Čak ni tebe, Allahov Poslaniče?", rekli su. "Ne, ni mene, ukoliko me Allah ne obaspe milošću. Postupajte pravedno; budite ljubazni; veličajte Allaha jutrom i navečer i dijelom noći. Pazite na umjerenost! Pazite na umjerenost pa ćete postići ono što želite".»¹⁰⁶

¹⁰¹ Sura El-Bekare, ajet 262, str. 43.

¹⁰² Sura Et-Tegabun, ajet 16, str. 556.

¹⁰³ Sura El-Isra, ajet 29, str. 284.

¹⁰⁴ Sura El-Furkan, ajet 67, str. 364.

¹⁰⁵ Ovaj hadis bilježi Ibn Madže a naredni Ebu ja'la. Pogledaj: Ibn Hadžer el-Askalani, *Poticaji i upozorenja*, sažetak, str. 366, 367.

¹⁰⁶ Ovaj i naredni hadis, Ez-Zubejdi, Buharijina zbirka hadisa, sažetak, str. 479.

Mugire ibn Šu'be, r.a., priča da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Zaista vam je Allah zabranio neposlušnost prema majkama, zakopavanje (novorođenih) živih kćeri, uskraćivanje prava siromašnih i prosjačenje. On mrzi da prenosite tuđe riječi, da mnogo zapitkujete i rasipate (uništavate) imovinu.»

Enes, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Kada bi čovjek imao dvije doline imetka (zlata), poželio bi da im pridoda i treću. Čovjekov trbuh može napuniti samo zemlja. Allah će oprostiti onom ko se pokaje.»¹⁰⁷

Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, kaže: «Jedite, pijte, oblačite se i dijelite, bez pretjeranosti i oholosti.» «Neće osiromašiti onaj koji umjereno dijeli.»¹⁰⁸

«Umjerenost u trošenju je polovina opskrbe, lijep i umiljat odnos prema ljudima je polovina pameti, a lijepo postavljeno pitanje je polovina znanja.»

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «U svakom danu koji osvane dva meleka s nebesa siđu i mole. Jedan od njih govori: "Bože, nadomjesti onome koji troši svoj imetak." A drugi govori: "Bože, upropasti imetak onome koji ne dijeli i koji škrtari"».¹⁰⁹

Esma, Ebu Bekrova kćerka prenosi da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Nemoj zavezivati vreću, pa da ti Allah zaveže (nafaku)» A u drugom predanju stoji: «Dijeli i nemoj brojati da Allah ne počne tebi brojati, i nemoj biti škrt, da Allah prema tebi ne bude škrt.»

Umjerenost u stjecanju imetka podrazumijeva uzimanje onog što je halal, ostavljanje i izbjegavanje onog što je haram, te čuvanje od pohlepe i prosijačenja. Umjerenost u trošenju imetka podrazumijeva trošenje u ono što je dozvoljeno i zabranu trošenja u ono što je zabranjeno. Kod trošenja moraju se izbjegavati dvije krajnosti, rasipništvo na jednoj i škrtost na drugoj strani.

3.2. Umjerenost pri uzimanju hrane

¹⁰⁷ Muttefekun alejhi. Pogledaj: Ibn Hadžer el-Askalani, *Poticaji i upozorenja*, sažetak, str. 369.

¹⁰⁸ Ovaj i naredni hadis, Šuabu-l-iman, 5/256, 5/255, Pogledaj: dr. Fuad Sedić, *Skromnost, umjerenost i čuvanje od israfiluka i rasipništva*, Preporod - islamske informativne novine, godište XXXVI, broj 24/818, 2005. godina, str. 14.

¹⁰⁹ Ovaj i naredni hadis, Muttefekun alejhi, Pogledaj: Ibn Hadžer el-Askalani, *Poticaji i upozorenja*, sažetak, str. 168, 169.

Allah, *džellešanuhu* u Kur'anu je rekao: «O vjernici, jedite ukusna jela koja smo vam podarili i budite Allahu zahvalni, ta vi se samo Njemu klanjate!»¹¹⁰

«O sinovi Ademovi, lijepo se obucite kad hoćete da molitvu obavite, i jedite i pijte, samo ne pretjerujte. On ne voli one koji pretjeruju.»¹¹¹

Ibn Abbas prenosi hadis u kojem se kaže da je Poslaniku, *sallallahu alejhi ve sellem*, donesena hrana pa je upitan: «Zar nećeš abdestiti?» Odgovorio je: «Neću klanjati pa da se abdestim (dovoljno je oprati ruke).»¹¹²

Ebu Hurejre, r.a., veli: «Ko zaspi s mirisom mesa na rukama i ne opere ih, pa mu se nešto desi, neka sam sebe krivi.»¹¹³

Omer ibn Ebu Seleme, r.a., kazuje: «Kad sam kao dječak bio pod skrbništvom Allahova Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*, prilikom jela uzimao bih hranu iz bilo kojeg dijela činije, ali mi je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: "Dječaće, prouči bismillu, jedi desnom rukom i jedi ispred sebe!" i od tada sam se stalno držao tih uputstava prilikom jela.»¹¹⁴

Ashab Umejja ibn Mahšijj, r.a., veli: «Neki je čovjek jeo bez bismille, a Poslanik je gledao. Potom je čovjek rekao bismillahi na početku jela i na kraju. Poslanik je rekao: "Šejtan je s njim neprestano jeo sve dok nije proučio bismillu. Kada ju je proučio, šejtan je povratio sve što je pojeo"»¹¹⁵

Vahšij ibn Harb ibn Vahšij ibn Harb prenosi od svog oca, a on od svoga djeda da je rekao: «Rekli su Allahovu Poslaniku, *sallallahu alejhi ve sellem*: "Jedemo, ali se ne možemo zasititi?!" Rekao je: "Da li jedete zajedno ili posebno?" Rekli su: "Posebno." On im reče: "Okupite se i jedite zajedno i proučite bismillu, pa će vam Allah dati berićet u hrani"»¹¹⁶

Džabir, r.a., veli da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, naredio da se obližu prsti i oberu mrvice s tanjura. Rekao je: «Vi ne znate u kojoj vam je hrani berićet.»¹¹⁷

Ebu Umame, r.a., kaže da je Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, kada bi se podigla njegova sofrina govorio: «Sva hvala i zahvala pripada Allahu Koji daje blagodati i

¹¹⁰ Sura El-Bekare, ajet 172, str. 25.

¹¹¹ Sura El-A'raf, ajet 31., str. 153.

¹¹² Hadis bilježi Muslim. Pogledaj: Ibn Hadžer el-Askalani, *Poticaji i upozorenja*, sažetak, str. 467.

¹¹³ Hadis bilježe Ebu Davud, Tirmizi i Ibn Hibban. Pogledaj: ibid

¹¹⁴ Ez-Zubejdi, *Buharijina zbirka hadisa*, sažetak, str. 872, 873.

¹¹⁵ Hadis bilježe Ebu Davud, Nesai i Hakim. Pogledaj: Ibn Hadžer el-Askalani, *Poticaji i upozorenja*, sažetak, str. 456.

¹¹⁶ Hadis bilježe Ebu Davud, Ibn Madže i Ibn Hibban. Pogledaj: navedeni izvor, str. 462.

bereket u njima. Naš Gospodaru, mi Ti se ne možemo dovoljno zahvaliti na Tvojim dobrima niti možemo živjeti bez njih. Gospodaru naš, Ti si naš Uzdržavatelj.» A u drugoj predaji stoji: «Sva hvala i zahvala pripada Allahu, Koji je zadovoljio naše potrebe i napojio nas. Naš Gospodaru, mi Ti se ne možemo dovoljno zahvaliti na Tvojim dobrima niti se ona mogu zaniijekati.»¹¹⁸

Ebu Hurejre, r.a., kaže da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Hrana pripremljena za dvojicu dovoljna je trojici, a hrana pripremljena za trojicu dovoljna je četvorici.»¹¹⁹

Ibn Omer, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Vjernik puni jedan stomak (jede malo), dok nevjernik puni sedam stomaka (jede mnogo).»

Huzejfe, r.a., kaže: «Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, zabranio nam je da pijemo iz zlatnih i srebrenih posuda i da jedemo iz njih, da oblačimo svilu i brokat i da sjedimo na njoj.»¹²⁰

Enes ibn Malik, r.a., je rekao Allahovom Poslaniku: «Poslaniče, traži od Allaha da budem od onih čija se dova prima!» Poslanik mu reče: «O Enese, zarađuj na pošten i halal način, bit će ti dova primljena, jer zaista čovjek kada pojede jedan haram zalogaj, dova mu se ne prima četrdeset dana.»¹²¹

Kroz navedene hadise smo u potpunosti pokazali islamski bonton prilikom uzimanja hrane. Takođe smo ukazali na neke vidove pretjerivanja, kao što su prejedanje, jedenje i pijenje iz zlatnih ili srebrenih posuda.

3.3. Umjerenost u oblačenju

Uzvišeni Allah je rekao: «O sinovi Ademovi, lijepo se obucite kad hoćete da molitvu obavite...»¹²²

»O sinovi Ademovi, dali smo vam odjeću koja će pokrivati stidna mjesta vaša, i raskošna odijela, ali odjeća čestitosti, to je ono najbolje...»¹²³

¹¹⁷ Hadis bilježi Muslim. Pogledaj: Ibn Hadžer el-Askalani, *Poticaji i upozorenja*, sažetak, str. 468.

¹¹⁸ Ez-Zubejdi, *Buharijina zbirka hadisa, sažetak*, str. 878, 879.

¹¹⁹ Ovaj i naredni hadis, navedeni izvor, str. 873, 874.

¹²⁰ Navedeni izvor, str. 905.

¹²¹ Hadis bilježi Taberani. Pogledaj: dr Fuad Sedić, *Veliki grijesi*, str. 159.

Esma, kćer Ebu Bekrova, r.a., ušla je kod *Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem*. Bila je u veoma prozirnoj odjeći (kroz koju se moglo vidjeti tijelo). *Resulullah* je okrenuo svoje lice od nje i rekao: « Esma, kada žensko postane punoljetno, nedolično je da se vidi išta od njenog tijela, osim ovo i ovo», pokazavši na svoje lice i šake.¹²⁴

Ebu Umame veli da je Muhammed, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Skromnost u odijevanju je od imana - vjerovanja.»¹²⁵

Amr ibn Šuajb, prenosi od svoga oca, a ovaj od svog djeda, r.a., da je *Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Allah, *džellešanuhu*, voli da se vide tragovi Njegovih blagodati na Njegovom robu.»¹²⁶

Semure, r.a., prenosi da je *Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Oblačite bijelu odjeću, jer je ona čišća i bolja, a omotavajte u nju i vaše umrle.»¹²⁷

Bera', r.a., pripovijeda da je *Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem*, bio srednjeg rasta i da ga je jednom vidio u crvenom ogrtaču (odjeći), te veli: «Nikada ništa ljepše od njega nisam vidio.»¹²⁸

Ebu Rimse Rifa'a et-Tejmi pripovijeda: «Vidio sam *Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem*, u zelenoj odjeći od dva dijela.»¹²⁹

Ebu Seid Amr ibn Hurejs, r.a., priča: «Kao da sada gledam u Allahovog Poslanika, a na njegovoj glavi crna imama – turban, s krajevima opuštenim između njegovih pleća.»¹³⁰

Od Abdullah ibn Omera, r.a., se prenosi da je Božiji Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Onaj ko iz uobraženosti bude vukao svoju odjeću (po zemlji, o.p. prev.), njega Allah neće ni pogledati na Sudnjem danu.»¹³¹

¹²² Sura El-A'raf, ajet 31, str. 153.

¹²³ Sura El-A'raf, ajet 26, str. 152.

¹²⁴ Hadis bilježi Ebu Davud. Pogledaj: Ahmed Mehmedović, *Tako je govorio Muhammed Resulullah*, str. 316.

¹²⁵ Hadis bilježe Ahmed i Hakim. Pogledaj: Mehmed Arif, *Hiljadu i jedan hadis*, str. 96.

¹²⁶ Hadis bilježi Tirmizi. Pogledaj: Muhidinn – En-Nevevi, *Izbor hadisa iz Rijadu-s-salihina*, str. 134.

¹²⁷ Hadis bilježe Nesai i Hakim. Pogledaj: navedeni izvor, str. 132.

¹²⁸ Muttefekun alejhi. Pogledaj: ibid

¹²⁹ Hadis bilježe Ebu Davud i Tirmizi. Pogledaj: navedeni izvor, str.133.

¹³⁰ Hadis bilježi Muslim. Pogledaj: Muhidinn – En-Nevevi, *Izbor hadisa iz Rijadu-s-salihina*, str. 133.

¹³¹ El Munziri, *Muslimova zbirka hadisa, sažetak*, str. 612, 613.

Omer, r.a., kaže da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, zabranio korišćenje svile, osim koliko dva prsta (pokazao je tom prilikom kažiprst i srednji prst), a to znači samo kao vez, ures.»¹³²

Huzejfe, r.a, kaže: «Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, zabranio nam je da pijemo iz zlatnih i srebrenih posuda i da jedemo iz njih, da oblačimo svilu i brokat i da sjedimo na njoj.»

Od Ibn Abbasa, r.a., se prenosi da je Božiji Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, na ruci jednog čovjeka ugledao zlatan prsten pa ga je skinuo i bacio. «Hoćete vatrenu žeravicu pa to stavljate na ruku!», rekao je. Kad je Božiji Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, otišao, tom je čovjeku bilo rečeno: «Uzmi svoj prsten pa ga iskoristi!» «Ne, tako mi Allaha», kazao je on. «Nikad ga ne bih uzeo, pošto ga je bacio Božji Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem!*»¹³³

Ebu Hurejre, r.a., veli: «Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, prokleo je čovjeka koji oblači žensku odjeću i ženu koja oblači mušku.»¹³⁴

Umjerenost u oblačenju podrazumijeva obavezno pokrivanje stidnih dijelova tijela, sa odjećom koja nije prozirna, tijesna i kratka. Preporučuje se skromnost u odijevanju. Muškarcima je zabranjeno nošenje svile i zlatnog nakita. Također, zabranjeno je da se, iz oholosti, oblači preduga odjeća i da se oponaša suprotni spol u odijevanju. Vidjeli smo koja i kakva odjeća je zabranjena, međutim, upravo takva, je u našim sredinama veoma mnogo zastupljena.

3.4. Još neki primjeri umjerenosti i zabrane pretjerivanja iz običnog života

3.4.1. Blagost u svemu

Aiša, r.a., kaže da je Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Zaista Allah voli blagost u svemu.»¹³⁵

¹³² Ovaj i naredni hadis, Ez – Zubejdi, *Buharijina zbirka hadisa, sažetak*, str. 904, 905.

¹³³ El Munziri, *Muslimova zbirka hadisa, sažetak*, str. 616.

¹³⁴ Hadis bilježe Ebu Davud, Nesai i drugi. Pogledaj: Ibn Hadžer el-Askalani, *Poticaji i upozorenja*, str. 447.

¹³⁵ Ez – Zubejdi, *Buharijina zbirka hadisa, sažetak*, str. 915.

3.4.2. Održavanje i kidanje rodbinskih veza

Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem* kaže: «Ko vjeruje u Allaha i Onaj svijet neka održava rodbinske veze.»¹³⁶

Ebu Hurejre, r.a., kaže da je Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Riječ rahim (materica, porodične i rodbinske veze) izvedena je iz riječi Rahman (Milostivi – jedno od Allahovih lijepih imena) i Allah je rekao: «Ja pazim onoga koji pazi rodbinu, a raskidam veze s onima koji raskinu veze sa rodbinom.»¹³⁷

Abdullah ibn Amr, r.a., kaže da je Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Ne pazi dobro svoju rodbinu onaj koji samo uzvraća dobrim za učinjeno dobro, dobro rodbinu pazi onaj koji održava dobre odnose sa svojom rodbinom i tada kada ona prekine rodbinske veze sa njim.»
Džubejr ibn Mut'im, r.a., kaže: «Čuo sam Vjerovjesnika, *sallallahu alejhi ve sellem*, kad je rekao: «Onaj ko raskine rodbinske veze neće ući u Džennet.»

Posjećivanje rodbine i održavanje rodbinskih veza je umjerenost, srednji put, a kidanje rodbinskih veza predstavlja krajnost, koja je osuđena i zabranjena.

3.4.3. Prekomjerno zagledanje

Od Džerira, r.a., prenosi se da je rekao: «Upitao sam Allahova Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*, o neočekivanom pogledu, pa je rekao: "Skreni svoj pogled"!»

Od Ebu Hurejre, r.a., prenosi se da je od Vjerovjesnika, *sallallahu alejhi ve sellem*, čuo da je rekao: «Čovjeku je suđen udio u bludu i on će ga neminovno stići. Blud očiju je pogled, blud ušiju je slušanje, blud jezika govor, blud ruku dodir, blud nogu hod, a blud srca prohtjev i želja, ali, stidno mjesto je ono koje to sve potvrđuje ili pobija.»¹³⁸

Umjerenost u zagledanju je, u stvari, skretanje pogleda. Zadržavanje pogleda je zabranjeno, predstavlja blud očiju i može da vodi ka težem grijehu.

¹³⁶ Hadis bilježi Buhari. Pogledaj: dr. Fuad Sedić, *Veliki grijesi*, str. 80.

¹³⁷ Ovaj i naredna dva hadisa, Ez – Zubejdi, *Buharijina zbirka hadisa, sažetak*, str. 910, 911.

3.4.4. Plakanje i naricanje za umrlim

Enes ibn Malik, r.a., priča: «Ušli smo sa Allahovim Poslanikom, *sallallahu alejhi ve sellem*, kod Ebu Sejfa el-Kajna, muža dojlje Ibrahima (sina Poslanikova), pa je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, uzeo Ibrahima (u naručje), poljubio ga i pomirisao. Kad smo poslije toga opet unišli, Ibrahim je izdisao, a oči Allahova Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*, su suzile. Tada mu je Abdurrahman ibn Avf rekao: «Ti, Allahov Poslaniče, (plačeš)!» «Sine Avfov, suza je samilost», reče on. Potom su uslijedile i druge (suze), da bi onda Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Oko (mi samo) suzi, a srce tuguje. Mi govorimo samo ono čime je zadovoljan naš Gospodar. Ibrahime, mi smo tvojim rastankom uistinu ožalošćeni.»¹³⁹

Ibn Mes'ud, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Ne pripada nama onaj ko se udara po obrazima, dere odjeću i nariče kao u džahilijetu.

El- Mugire, r.a., kaže da je čuo Vjerovjesnika, *sallallahu alejhi ve sellem*, kako kaže: «Onaj za kim se nariče, trpi patnju (azab) zbog tog naricanja.»¹⁴⁰

Za umrlim je dozvoljeno zaplakati, bez naricanja, udaranja po obrazima i deranja odjeće. Ne smije se govoriti ništa sa čim nije zadovoljan Allah, *džellešanuhu*.

3.4.5. Prekomjerna gradnja iz oholosti

Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je rekao: «Svaka je građevina štetna njenom vlasniku osim one koja je nužna..., osim one koja je neophodna.»¹⁴¹

Ebu Bišra el – Ensari veli da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Kada Allah želi nekom robu poniženje, učini da on potroši svoj imetak u gradnji građevine.»¹⁴²

¹³⁸ Ovaj hadis bilježe Buhari i Muslim a predhodni Muslim. Pogledaj: Ahmed Ferid, *Bistro more pobožnosti i suptilnosti*, prijevod Ebu Muhammed es-Serid, Izdavač Organizacija aktivne muslimanske omladine, Zenica 1999. godine, str. 77

¹³⁹ Ez – Zubejdi, *Buharijina zbirka hadisa, sažetak*, str. 287, 288.

¹⁴⁰ Navedeni izvor, str. 285.

¹⁴¹ Hadis bilježi Ebu Davud. Pogledaj: Ibn Hadžer el-Askalani, *Poticaji i upozorenja*, str. 408.

Ovim hadisima Muhammed, *sallallahu alejhi ve sellem*, nam ukazuje na štetnost i pogubnost, pretjerivanja u gradnji velikih kuća, iz oholosti. To je vid pretjerivanja, koji je danas mnogo zastupljen.

¹⁴² Hadis bilježi Taberani. Pogledaj: ibid

4. OLAKŠICE U VJERI I UMMETU MUHAMMEDA S.A.V.S.

4.1. OLAKŠICE U VJERI

4.1.1. *Skraćivanje namaza*

Ja'la ibn Umejje je rekao: «Proučio sam Omeru ibn el-Hattabu ajet: Nema smetnje da skratite namaz, ako se bojite da će vas napasti oni koji ne vjeruju (En-Nisa', 101.), i kazao: "Sad su ljudi sigurni!?" On mi reče: - I ja sam se tome čudio, pa sam upitao Božijeg Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*, i on mi je rekao: "To je sadaka koju vam Allah udjeljuje, zato primite njegovu sadaku"!»¹⁴³

Od Enesa ibn Malika, r.a., prenosi se: «Klanjao sam sa Poslanikom, *sallallahu alejhi ve sellem*, podne u Medini četiri rekata, a ikindiju u Zu-l-Hulejfi dva rekata.»

Enes, r.a., kaže: «Izašli smo (prilikom oproštajnog hadždža) sa Vjerovjesnikom, *sallallahu alejhi ve sellem*, iz Medine prema Mekki, i on je klanjao po dva rekata sve dok se nismo vratili u Medinu.» Upitao sam (Jahjaa ibn Ishaka, r.a.): "Jeste li boravili u Mekki neko vrijeme?" "Boravili smo u njoj deset dana", odgovorio je on.»¹⁴⁴

Ibn Abbas, r.a., kaže: «Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je jednom boravio devetnaest dana skraćujući klanjanje.»

Haris ibn Vehb, r.a., kaže: «Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je klanjao kao imam na Mini dva rekata, predvodeći nas.»

Abdullah ibn Omer, r.a., kaže: «Putovao sam sa Allahovim Poslanikom, *sallallahu alejhi ve sellem*, i on na putu nije klanjao više od dva rekata a također ni Ebu Bekr, ni Omer, ni Osman.»¹⁴⁵

4.1.2. *Spajanje namaza na putu*

Ibn Abbas, r.a., kaže: «Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, sastavljao bi podne i ikindiju kad god bi bio na putovanju, a isto tako bi sastavljao akšam i jaciju.»¹⁴⁶

¹⁴³ Ovaj i naredni hadis, El Munziri, *Muslimova zbirka hadisa, sažetak*, str. 201.

¹⁴⁴ Ovaj i naredna dva hadisa, Ez – Zubejdi, *Buharijina zbirka hadisa, sažetak*, str. 254.

¹⁴⁵ Muttefekun alejhi. Pogledaj: dr. Fuad Sedić, *Četrdeset odabranih hadisa*, Izdavač: Islamska pedagoška akademija u Bihaću, Bihać, 2006. godine, str. 90.

¹⁴⁶ Ez-Zubejdi, *Buharijina zbirka hadisa, sažetak*, str. 256.

Prenosi se da je Enes ibn Malik, r.a., rekao: «Kada bi putovanje bilo užurbano, Božiji Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, odgađao bi podne do nastupa ikindijskog vremena pa bi oba namaza zajedno klanjao, a odgađao je i akšam i klanjao ga zajedno s jacijom u jacijskom vremenu.»¹⁴⁷

Od ibn Abbasa, r.a., prenosi se: «Božiji Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, spojio je podne sa ikindijom i akšam sa jacijom u Medini, kada nije bilo nikakva straha niti vremenske nepogode.»

Skraćivanje i spajanje namaza su olakšice koje je Allah, *džellešanuhu*, između ostalih, dao putniku. Skraćuju se podnevski, ikindijski i jacijski farz. Spaja se podne sa ikindijom, u podnevskom ili ikindijskom vremenu i akšam sa jacijom u akšamskom ili jacijskom vremenu. Ove olakšice su veoma praktične za putnike i bile su, kao što smo vidjeli, praksa Muhammeda, *sallallahu alejhi ve sellem*.

4.1.3. Ko ne može klanjati stojeći klanjat će sjedeći

Imran ibn Husein, r.a., kaže: «Imao sam hemoroide, pa sam pitao Vjerovjesnika, *sallallahu alejhi ve sellem*, o klanjanju. ”Klanjaj stojeći, a ako nisi u stanju, onda sjedeći, a ako nisi ni to u stanju, onda na boku”, reče on.»¹⁴⁸

Na osnovu ovog hadisa može se zaključiti, da se namaz mora obavljati, onako kako se može i kako prilike dozvoljavaju. Ono što se ne dozvoljava je ostavljanje namaza.

4.1.4. Izostavljanje džemata

Prenosi se od Ibn Omera, r.a., da je on, učeći ezan za namaz jedne hladne, vjetrovite i kišne noći, rekao na kraju ezana: «Klanjajte u vašim kućama! Klanjajte u vašim kućama!» Zatim je kazao: «Božiji Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je, kad bi putovao po hladnoj ili kišnoj noći, naređivao mujezinu da rekne: ”Klanjajte u vašim sedlima”.»¹⁴⁹

U ovom hadisu Muhammed, *sallallahu alejhi ve sellem*, navodi razloge za izostavljanje džemata, koji ne moraju biti veliki. Međutim, kod nas se džemat izostavlja, vrlo često bez ikakvog razloga.

¹⁴⁷ Ovaj i naredni hadis, El Munziri, *Muslimova zbirka hadisa, sažetak*, str. 202.

¹⁴⁸ Ez – Zubejdi, *Buharijina zbirka hadisa, sažetak*, str. 257.

¹⁴⁹ El Munziri, *Muslimova zbirka hadisa, sažetak*, str. 202.

4.1.5. Pomjerenje klanjanja džume namaza

Enes ibn Malik, r.a., kaže: «Kada bi bila velika hladnoća, Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, poranio bi sa klanjanjem džume, a kad bi prigrijalo, odgodio bi klanjanje dok ne zahladni.»¹⁵⁰

Ova olakšica se kod nas, uglavnom ne koristi. U nekim evropskim zemljama, da bi se omogućilo da stignu radnici iz prve smjene i da bi broj klanjača na džumi bio veći, koriste se ovom olakšicom.

4.1.6. Mesh po mestvama

Od El – Mugire ibn Šu'be se prenosi: «Jedne noći bili smo na putovanju Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, i ja te me on upita: »Imaš li uzase vode?» Odgovorih mu da imam. On potom sjaha s jahaće životinje i zamače u noćnu pomrčinu. Poslije nekog vremena se vratio i ja mu počeh polijevati vodu za abdest: prvo je lice oprao, a kako mu je bilo teško zasukati rukave vunelog ogrtača, on izvuče ruke iz rukava pod ogrtač, zadignu ga i opru ruke do povrh lakata, potom je potrao vlažnom rukom glavu, a kad mu ja htjedoh izuti mestve da opere noge, on mi reče: »Neka, ne diraj ih! Obuo sam ih na čiste noge (tj. prilikom uzimanja abdesta).» A zatim ih je potrao vlažnom rukom.»¹⁵¹

Od Šurejha ibn Hani'a se prenosi: «Posjetio sam Aišu, r.a., i pitao je u vezi s meshom po obući (mestvama), a ona mi kaza: »Upitaj Aliju, sina Ebu Talibova, jer je on često putovao sa Poslanikom, *sallallahu alejhi ve sellem!*» Kada smo ga upitali, on nam je rekao: »Za musafira povlastica traje tri dana i tri noći, a za mukima (onoga koji je kod kuće) dan i noć.»¹⁵²

Mesh po mestvama je olakšica koja se dozvoljava kod kuće i na putovanju. Kod nas se koristi više u zimskom periodu.

¹⁵⁰ Ez – Zubejdi, *Buharijina zbirka hadisa, sažetak*, str. 225.

¹⁵¹ El Munziri, *Muslimova zbirka hadisa, sažetak*, str. 81.

¹⁵² Ibid

4.1.7. Izostavljanje posta

Aiša, r.a., supruga Vjerovjesnika, *sallallahu alejhi ve sellem*, priča da je Hamza ibn Amr el-Eslemi, koji je inače mnogo postio rekao Vjerovjesniku, *sallallahu alejhi ve sellem*: «Mogu li postiti na putu? «Ako hoćeš, postiš, a ako nećeš, nemoj», odgovorio je (Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*).¹⁵³

Ebu Derda, r.a., kaže: «Krenuli smo sa Vjerovjesnikom, *sallallahu alejhi ve sellem*, u jedan od njegovih vojnih pohoda (pohod na Bedr) u tako vrućem danu da je čovjek zbog jake žege stavljao ruku na svoju glavu. Među nama nije niko postio osim Vjerovjesnika, *sallallahu alejhi ve sellem*, i Abdullaha ibn Revahe.»¹⁵⁴

Džabir ibn Abdullah, r.a., kaže: «Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, bio je na jednom putovanju (oslobođenje Meke), pa je vidio grupu ljudi i među njima jednoga kome je pravljeno hlad. »Ko je onaj?», upitao je. »Postać», rekli su. »Post na putu ne predstavlja dobročinstvo», reče Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*.»¹⁵⁵

Enes ibn Malik, r.a., kaže: «Putovali smo sa Vjerovjesnikom, *sallallahu alejhi ve sellem*, i onaj ko je postio nije onom ko nije postio to smatrao mahanom, a i onaj ko nije postio nije zamjerio onome ko je postio.»¹⁵⁶

Ibn Abbas, r.a., kaže: «Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, krenuo je na Hunejn u mjesecu ramazanu. Neki ljudi su postili, a neki nisu. Kada se Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, smjestio na svojoj devi, zatražio je posudu sa mlijekom ili vodom i stavio je na svoj dlan (ili na svoju devu), a zatim se okrenuo ljudima (dajući im do znanja da ne posti). Tada su nepostači rekli postačima: »(Kad on ne posti), nemojte ni vi»!¹⁵⁷

Božiji Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, na putu je nekada postio a nekada ne. Takva je bila praksa i ashaba. Međutim, oni nisu jedni drugima zamjerali, ako bi jedni postili a drugi ne. Uzajamno razumijevanje i međusobno uvažavanje ashaba po ovom pitanju, trebalo bi nama poslužiti kao primjer, za rješavanje mnogih problema danas.

¹⁵³ Ez – Zubejdi, *Buharijina zbirka hadisa, sažetak*, str. 405.

¹⁵⁴ Navedeni izvor, str. 406.

¹⁵⁵ Ibid

¹⁵⁶ Navedeni izvor, str. 407.

¹⁵⁷ Navedeni izvor, str. 744.

4.1.8. Za koliko vremena proučiti Kur'an

Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao je Abdullahu ibn Amru: «Od svakog mjeseca posti tri dana, a svakog mjeseca prouči Kur'an!» «Mogu ja više od toga», rekoh. «Posti tri dana sedmično.» «Mogu više od toga», rekoh. «Dan posti a dva nemoj!» «Mogu više i od toga!» «Posti najvrjedniji post, post Davudov, svakog drugog dana, a Kur'an prouči za sedam noći!» «Kamo sreće da sam prihvatio olakšicu Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*, posebno kada sam ostario i oslabio.»¹⁵⁸

Na osnovu hadisa može se zaključiti, da je predviđeno vrijeme za učenje cijelog Kur'ana od sedam do mjesec dana. Mi možemo odabrati ono što nam je lakše i u tome biti ustrajni.

4.2. OLAKŠICE UMMETU MUHAMMEDA, S.A.V.S.

Allah, *džellešanuhu*, je rekao: «Vi ste najbolji narod koji se ikada pojavio: tražite da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvrćate, i u Allaha vjerujete.»¹⁵⁹

«On je vas izabrao i u vjeri vam nije ništa teško propisao...»¹⁶⁰

«Allah vam ne želi pričiniti poteškoće...»¹⁶¹

«Allah hoće da vam olakša, a ne da teškoće imate...»¹⁶²

Muhammed, *sallallahu alejhi ve sellem*, je rekao: «Poslan sam s laskom i pravom vjerom!»¹⁶³

Abdullah ibn Omer, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Vaš boravak na Zemlji, u usporedbi sa onima koji su bili prije vas, je kao vrijeme od ikindije do akšama u odnosu na period od rađanja do podne (jevreji) i od podne do ikindije (kršćani). Sljedbenicima Tevrata je dat Tevrat i oni su po njemu postupali sve do polovine

¹⁵⁸ Ez – Zubejdi, *Buharijina zbirka hadisa, sažetak*, str. 842.

¹⁵⁹ Sura Alu Imran, ajet 110, str. 63.

¹⁶⁰ Sura El Hadž, ajet 78, str. 340.

¹⁶¹ Sura El-Maide, ajet 6, str. 107.

¹⁶² Sura El-Bekare, ajet 185, str. 27.

¹⁶³ Dr Fuad Sedić, *Posebnosti Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovog ummeta*, Izdavač: Islamska pedagoška akademija u Bihaću, Bihać 2005. godine, str. 108.

dana i tada su posustali i dobili nagradu poput jednog kirata (veliko brdo). Zatim je sljedbenicima Indžila dat Indžil i oni su po njemu postupali od podne do ikindije, zatim su posustali i data im je nagrada poput jednog kirata, također. Nakon toga je nama dat Kur'an i mi smo po njemu postupali od ikindije sve do akšama pa nam je data nagrada dva puta po dva kirata. Tada su sljedbenici dvije ranije nebeske knjige rekli: Gospodaru naš, dao si ovima dva puta po dva kirata a nama si dao po jedan kirat, a mi smo radili više (duže)? Tada im Uzvišeni Allah reče. «Jesam li vam (učinio zulum) uskratio nešto od vaše zarade?» Oni odgovoriše: «Nisi.» Tada Allah, *džellešanuhu*, reče: «To je moja blagodat koju Ja dajem kome hoću.»¹⁶⁴

Džabir ibn Abdullah, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Dato mi je pet stvari koje nisu date nijednom od poslanika prije mene: potpomognut sam sa strahom (pa me se neprijatelji boje) na udaljenosti mjesec dana hoda, učinjena mi je zemlja čistom za namaz i tejemum, pa gdje god čovjeka od mog ummeta zatekne namaz, neka klanja. Dozvoljen mi je ratni plijen, a nije bio dozvoljen nikome prije mene, dat mi je šefa'at (zauzimanje) i raniji poslanici slati su svako svome narodu a ja sam poslan cijelom čovječanstvu.»¹⁶⁵

Šedad ibn Evs, r.a., pripovijeda od Allahovog Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*, da je rekao: «Razlikujte se od židova, oni zaista ne klanjaju u obući.»¹⁶⁶

Klanjanje u obući je dozvoljeno kada smo na otvorenom, na putu, na položaju itd. Obuća treba da je čista. Ne treba klanjati u obući na čistim tepisima u džamiji ili kući.

Abdullah ibn Abbas, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, rekao: «Allah Uzvišeni oprašta mom ummetu nehotični grijeh, zaborav i ono što učine pod prisilom.»¹⁶⁷

Ebu Hurejre, r.a., pripovijeda od Allahovog Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*, da je rekao: «Allah, *džellešanuhu*, oprostit će mojim sljedbenicima ono što pomisle u sebi, sve dok to ne izgovore ili urade.»¹⁶⁸

¹⁶⁴ Hadis bilježe Buhari, Tirmizi i Ahmed. Pogledaj: dr. Fuad Sedić, *Posebnosti Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovog ummeta*, str. 146, 147.

¹⁶⁵ Muttefekun alejhi. Pogledaj: dr. Fuad Sedić, *Četrdeset odabranih hadisa*, str. 65.

¹⁶⁶ Hadis bilježe Ebu Davudi i Hakim. Pogledaj: dr. Fuad Sedić, *Posebnosti Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovog ummeta*, str. 116.

¹⁶⁷ Hadis bilježe Ibn Madže, Ibn Hibban i Hakim. Pogledaj: navedeni izvor, str. 109.

¹⁶⁸ Hadis bilježe Buhari i Muslim. Pogledaj: ibid

Mnogo je posebnosti i olakšica kojima je Allah, *džellešanuhu*, odlikovao ummet Muhammeda, *sallallahu alejhi ve sellem*. U ovom dijelu su navedene neke opće olakšice kojima je darovan samo njegov ummet. Međutim, one nam ukazuju na poseban i uzdignut položaj koji ima ummet Muhammeda, *sallallahu alejhi ve sellem*.

ZAKLJUČAK

Podjela umjerenosti posmatrana kroz hadise Muhammeda, *sallallahu alejhi ve sellem*, koju sam naveo u uvodu, poslužila mi je za razradu teme cjelokupnog diplomskog rada.

U prvom dijelu, Umjerenost u ibadetu, naveo sam hadise koji govore o minimumu ibadeta koji uvodi u Džennet, zatim hadise o zabrani pretjerivanja u ibadetu, neizvršavanju islamskih šarta, hadise koji govore o umjerenosti prilikom uzimanja abdesta i neke druge.

Što se tiče umjerenosti u ibadetu, možemo konstatirati da nije dozvoljeno pretjerivanje u ibadetu, ali i da se ne smije dozvoliti da se bude nemarno i nehajno.

U drugom dijelu, Umjerenost u govoru i poučavanju, naveo sam hadise koji govore o mnogim negativnim svojstvima govora, pretjerivanja u govoru, te o kazni za mnoge negativne aspekte govora. Također sam naveo hadise koji govore o ljepoti govora i podučavanja i ljepoti šutnje. Zatim sam naveo hadise koji govore o nagradi za primjenjivanje pozitivnih aspekata govora.

Ovaj dio možemo završiti hadisom Allahovog Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*: «Dogovor u dobru korisniji je od šutnje, a šutnja je, opet, bolja od dogovaranja u zlu.»¹⁶⁹

Treći dio, Umjerenost u običnom životu, podijelio sam na četiri dijela: umjerenost u stjecanju i trošenju imetka, umjerenost pri uzimanju hrane, umjerenost u oblačenju i još neki primjeri umjerenosti i zabrane pretjerivanja iz običnog života.

U svakom od ova tri dijela naveo sam hadise koji govore o samom djelu (stjecanje i trošenje imetka na dozvoljen način, propisi prilikom uzimanja hrane), zabrani pretjerivanja (oblačenje svile, prekomjerno uzimanje hrane, korištenje zlatnog i srebrenog posuđa, pohlepa i rasipništvo) i negativne aspekte neizvršavanja djela (škrtost).

U četvrtom dijelu, između ostalog, spomenuo sam održavanje i kidanje rodbinskih veza, prekomjerna gradnja iz oholosti, te plakanje i naricanje za umrlim. Za svaku temu naveo sam hadise koji govore o njoj i objašnjavaju je.

Umjerenost u imetku podrazumijeva izabiranje srednjeg puta, ne previše rasipati niti škrtariti.

Umjerenost u oblačenju podrazumijeva ne nositi previše raskošnu odjeću iz oholosti, niti previše slabu i grubu.

¹⁶⁹ Vidi fusnotu br. 59.

Umjerenost pri uzimanju hrane podrazumijeva uzimanje onoliko hrane koliko nam je potrebno bez prejedanja i odavanja hrani.

U posljednjem dijelu diplomskog rada obradio sam neke olakšice u vjeri: olakšice vezane za namaz, post, mesh po mestvama...i neke opće olakšice ummeta Muhammeda, *sallallahu alejhi ve sellem*.

Olakšice nam pokazuju da Islam u *ekstremnim* uvjetima (putovanje, ratni uslovi...) daje olakšanje čija primjena u tim situacijama postaje obavezna ili poželjna. Upravo ovaj momenat je razlog zašto sam olakšice uvrstio u svoj rad.

Olakšice ummeta Muhammeda, *sallallahu alejhi ve sellem*, nam pokazuju da je njegov ummet oslobođen krajnosti i teškoća prošlih naroda, te da mu je svojstven put olakšavanja i umjerenosti.

Iz svega navedenog možemo zaključiti da umjerenost spada u najodabranije vrline i najljepše osobine čovjeka. Umjerenost vodi vjernika srednjim putem i ne dozvoljava mu da skrene ni u jednu krajnost. Čini ga zadovoljnim sa onim što je dozvoljeno, a čuva od onog što je zabranjeno.

Molim Uzvišenog Allaha, da obilnom nagradom nagradi sve one koji su na bilo koji način pomogli izradu ovog diplomskog rada. Svemogućí Allahu, ukabuli naša dobra djela i podari nam lijepi Džennet. *AMIN*

LITERATURA

Knjige:

- Arif, Mehmed, *Hiljadu i jedan hadis*, preveo hfz Fuad ef. Subašić, Izdavač: Odbor IZ Bužim, Bužim 1990/1991. godine
- El-Buhari, Muhammed ibn Ismail, *Buharijina zbirka hadisa, sažetak*, Abdullatif ez-Zubejdi, prijevod Mehmedalija Hadžić, Izdavač: IC El-Kalem, Sarajevo 2004. godine
- El-Džezairi, Ebu Bekr Džabir, *Minhadždžu-l-Muslim, Put pravog muslimana*, prijevod Ebu Muhammed es-Serid, Izdavač: Organizacija aktivne islamske omladine, Zenica 2000. godine
- Ferid, Ahmed, *Bistro more pobožnosti i suptilnosti*, prijevod Ebu Muhammed es-Serid, Izdavač: Organizacija aktivne islamske omladine, Zenica 1999. godine
- El-Gazali, Ebu Hamid Muhammed, *Ihja ulumid – din, Preporod islamskih nauka*, knjiga 5, prijevod Sabahudin Skejić, Kemal Bajramović i Edin Dedić, Izdavač Libris d.o.o. Sarajevo, Sarajevo 2005. godine
- El-Hadždžadž, Ebu-l-Husejn Muslim ibn, *Muslimova zbirka hadisa, sažetak*, hfz Abdul-Azim ibn Abdul-Kavijj el-Munziri, Prijevod Muhamed Mrahorović, Mustafa Prljača, Nurko Karaman, Jusuf Karaman i Aida Mujezin, Izdavač: IC El-Kalem, Sarajevo 2004. godine
- El-Munziri, hfz. Abdul-Azim ibn Abdul-Kavijj, *Et-tergibu vet-terhibu, Poticaji i upozorenja*, sažetak Ibn Hadžer el-Askalani, preveo dr. Sulejman Topoljak, Izdavač: Bookline d.o.o. El-Kelime, Sarajevo 2004. godine
- El-Hanbeli, hfz. Ebul-Feredž Zejnudin Abdurrahman ibn Ahmed es-Selami ibn Redžeb, *Buđenje ambicija*, preveo Husein Idris Adeni, Izdavač: Bookline d.o.o. El-Kelime, Sarajevo 2004. godine
- Ibn Enes, imam Malik, *Muvetta*: Verzija Muhammeda ibnul – Hasena eš-Šejbanija, učenika imama Ebu Hanife, prijevod i komentar Hamid Indžić, Izdavač: Elči Ibrahim-pašina medresa, Travnik 2004. godine

- Korkut, Besim, *Kur'an s prevodom*, Izdavač: Starješinstvo Islamske zajednice Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Slovenije, četvrto izdanje, Sarajevo 1984. godine
- Mehmedović, Ahmed, *Tako je govorio Muhammed Resulullah*, Izdavač DP «Grafičar» – izdavačka djelatnost, Tuzla 1991. godine
- En-Nevevi, Muhiddin, *Izbor hadisa iz Rijadu-s-salihina*, Izbor prof.dr. Muhammed Mustafa El-E'zami, prevodioci: Fuad Sedić, Husein Omerspahić, Ibrahim Husić, Šukrija Ramić i Zuhdija Adilović, Izdavač Visoko saudijski komitet za pomoć BiH, Sarajevo 1996. godine
- Sedić, dr. Fuad, *Veliki grijesi*, Izdavač: Islamska pedagoška akademija u Bihaću, Bihać 2004. godine
- Sedić, dr. Fuad, *Posebnosti Muhammeda, s.a.v.s.*, Izdavač: Islamska pedagoška akademija u Bihaću, Bihać 2005. godine
- Sedić, dr. Fuad, *Četrdeset odabranih hadisa*, Izdavač: Islamska pedagoška akademija u Bihaću, Bihać 2006. godine

Periodična izdanja:

- Indžić, prof. Salih, *Umjerenost Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u svim sferama života*, Novi horizonti, godište 5., broj 53, 2004. godina
- Kurdić, prof dr Šefik, *Jezik – mač sa dvije oštrice*, Novi horizonti, godište 7, broj 78, godina 2006.
- Sedić, dr. Fuad, *Skromnost, umjerenost i čuvanje od israfiluka i rasipništva*, Preporod - islamske informativne novine, godište XXXVI, broj 24/818, 2005. godina